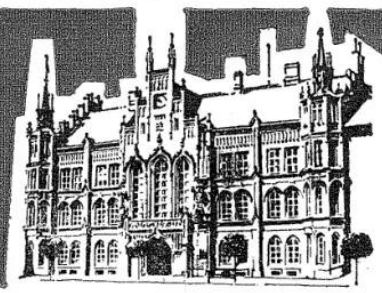
Novobydžovský

Ročník XVI.
15. 11. 1989

Číslo
3

ZPRAVODAJ

Z obsahu třetího čísla: Jak dál? aneb O zpravodaji trochu jinak ✦ Nový Bydžov v literatuře, 4. část ✦ Slavný rodák ze Skřivan ✦ Klenoty našeho muzea, XIV. pokračování tentokráte o vzácných starých tiscích ✦ Rodným krajem, turistické putování ✦ Tři svědectví - 1. září 1939 vypukla II. světová válka ✦ Pěvecký sbor Klíč ✦ Soutěž pro vás ✦ Osobní kronika

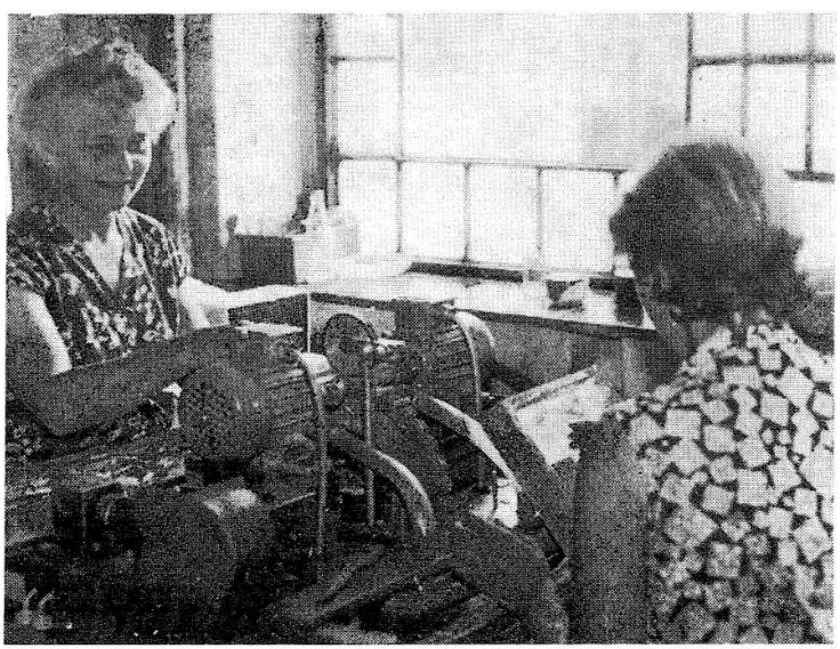
Čtvrtstoletí provozu Železnobrodské sklo v Novém Bydžově

V kanceláři vedoucího novobydžovského provozu k. p. Železnobrodské sklo visí na stěně několik diplomů z poslední doby. Vedle čestného uznání k 20. výročí trvání provozu, uděleného podnikem Železnobrodské sklo je zde i čestné uznání vlády ČSSR a ÚRO k 30. výročí osvobození Československa Sovětskou armádou z roku 1970 a diplom vlády ČSSR a ÚRO za příkladné výsledky pracovní iniciativy v roce 1986.

Lze tedy soudit, že novobydžovský provoz Železnobrodského skla je dobrým celkem, který v letošním roce v tichosti oslavuje čtvrt století své práce. Ostatně to jsme si připomněli v kanceláři vedoucího provozu. Začátky nebyly tehdy lehké a jen díky řadě obětavců se podařilo nově zaváděnou bižuterii a sklářskou výrobu — s níž zde nebyly zkušenosti — úspěšně rozjet.

Vraťme se maličko nazpět.

V objektech dnešního provozu byla původně textilka. Soukromé podnikání a výroba látek v Novém Bydžově skončila po druhé světové válce. Po znárodnění se v tehdejších prostorách bývalé textilky začaly na určitý čas dělat keramické výrobky pro TESLU Hradec Králové. Ale jen krátce. Dnes už snad nikdo neví, jak to bylo, že o tyto výrobky přestal být zájem.

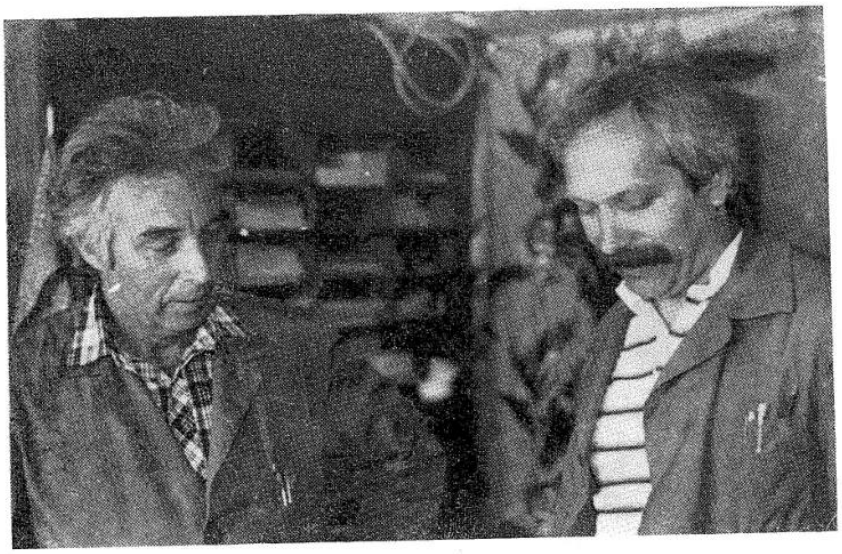

Novobydžovský provoz k. p. Železnobrodské sklo hledá další svědomité pracovníky

A tak, když se ve čtyřiašedesátém roce do Nového Bydžova stěhoval rozsáhlý bižuterní a sklářský průmysl ze severu Čech a přibyly zde nové závody podniku Jablonecké sklárny a provozovny podniku PRECIOSA (ta brzy odešla), BIŽUTERIE a ŽELEZNOBRODSKÉHO SKLA, bylo rozhodnuto využít strojů pro výrobu keramické bižuterie a hlavně keramické mozaiky.

V posledních letech znovu ožil zájem po výrobcích pro rádia, televizory, vysílače a nezbývalo nic jiného, než tuto výrobu znovu zavést a postupně a dále rozšiřovat.

Proto podnik Železnobrodské sklo a Tesla vybavily novobydžovskou provozovnu novou technikou. Namátkou jmenujme nový lis, zakoupený v Německé spolkové republice, či instalaci nové linky na tzv. tažené výrobky. Celá rekonstrukce se děla za pochodu a postupně také Tesla i Železnobrodské skla hledaly — a stále ještě hledají — cestu, jak výrobu dále zkvalitnit zrychlit a zvýšit. Požadavky odběratele jsou vysoké a náročné a lidí se stále nedostává. Jen za druhé pololetí loňského roku v důsledku vloudění tiskařského šotku do usnesení městského národního výboru o rušení výroby v novobydžovském provozu, zde nepřijali ani jednoho nového zaměstnance který by měl o tuto zajímavou, lehkou práci - vhodnou zvláště pro ženy - zájem. Vedoucí provozu Luboš Urban uvádí, že v současné době potřebují pro pokrytí všech požadavků deset lidí. A to už je v takovém malém provozu znát.

Vedoucí novobydžovského provozu Luboš Urban

Novobydžovská provozovna k. p. Železnobrodské sklo však zajišťuje pracujícím vhodné uplatnění nejen ve výrobě keramických součástí pro Tesla. Řadu pracovních příležitostí skýtá i výroba keramických perlí pro bižuterii, dále mačkání dublet, výroba montur pro skleněné lustry apod. Prostě Železnobrodské sklo je provozovnou s budoucností.

Nový Bydžov — dalo by se říci — je historickým městem. Ostatně na to jsou zdejší občané právem hrdi. Zvláště na své čtvercové náměstí, které je vrcholem středověkého urbanismu. Ulice ze všech stran vedou do něho prakticky středem. Nový Bydžov je také místem s mnoha dobrými pracovními příležitostmi. A jednu z nich poskytuje právě provozovna k. p. Železnobrodské sklo, která postupně vytváří pro své pracující dobré pracovní podmínky. Pracovní síly v této provozovně potřebují a budou potřebovat i do budoucna.

(zfal.)

Zpravodaj chválí

Žáka Vojenské hudební školy Vita Nejedlého v Roudnici n. Lab. Jana **NOVOTNÉHO** z Nového Bydžova. Ve školním roce 1988/89 dosáhl výtečných studijních výsledků, zařadil se mezi nejlepší žáky školy a získal titul „Vzorný žák".

To vše nám napsal náčelník školy plukovník Zdeněk Sviták. Děkujeme za vzornou reprezentaci města.

TAKT, ZDVOŘILOST,
OHLEDUPLNOST, TO JSOU VELMI
KRÁSNÉ VLASTNOSTI.
ZKUSTE SE VŠAK S NIMI DOSTAT
DO PŘEPLNĚNÉHO AUTOBUSU.

PODĚKOVÁNÍ

pionýrskému oddílu GAGARINOVCI za milé blahopřání ke Dni pracovníků kultury s hezkou kytičkou

Ředitel MěKS Nový Bydžov

JAK DÁL?

aneb O zpravodaji trochu jinak

Novobydžovský zpravodaj má své čtenáře i odběratele. Těší nás dopisy našich čtenářů, ve kterých nám píší své názory na časopis. Všechny jsou kladné a svědčí o tom s jakou pečlivostí se Novobydžovský zpravodaj čte. „Jako rodák z Nového Bydžova čekám vždy na váš zpravodaj, neb je to jediné pojítko a možnost dovědět se co je v mém rodném městě nového a jsem vděčný všem, kteří do zpravodaje píší a jeho historii. Věřte, že každý zpravodaj čtu ne jednou, ale třikrát a vždy vzpomínám na mladá léta", píše nám jednaosmdesátiletý Adolf Knejfl z Rakovníka. „Máte velmi vkusný časopis a je vidět, že to dělá odborník na slovo vzatý se svým týmem, jako jste vy osobně. Je plný informací o dění ve městě i jeho okolí" vyjadřuje svůj názor Vladimír Franc v Libouchce. JUDr. Stanislav Ort z Prahy nám děkuje za práci, kterou „nám, rodilým Bydžovákům, ve zpravodaji přibližujete rodné město i jeho kraj". To jsou slova, která potěší a dodávají chuť do další nelehké práce. O to víc nás trápí skutečnost, že v důsledku růstu ceny papíru a polygrafické výroby, je ohroženo vydávání Novobydžovského zpravodaje. Náklady na vydávání hradí ze svého rozpočtu Městské kulturní středisko. Rada Městského národního výboru v Novém Bydžově se rozhodla přispět na jeho vydávání částkou 12 tisíc korun. Časopis vychází nákladem 2000 výtisků. Za vydání dvojčísla letošního roku jsme zaplatili tiskárně 15 350 Kčs a to znamená, že jedno číslo Novobydžovského zpravodaje by muselo stát 7,70 Kčs. Tato čísla platí dnes. V příštím roce mohou být vyšší. Vždyť velkoobchodní ceny papíru i služeb jdou neustále nahoru. Nechceme zvyšovat cenu jednotlivých čísel a tak nezbývá než zmenšit rozsah na 12 stránek, nebo změnit periodicitu. Nechceme změnit formu tisku, protože právě tisk je charakteristickou stránkou Novobydžovského zpravodaje.

Tato skutečnost se stala i příčinou opožděného vydání třetího čísla Novobydžovského zpravodaje, které dnes dostáváte. Budeme se snažit, abychom vydali ještě čtvrté číslo a věříme, že nalezneme řešení, jak dál, aby se Novobydžovský zpravodaj dostával v nezměněné formě i obsahu ke svým čtenářům.

NOVÝ BYDŽOV V LITERATUŘE

4. ČÁST

Další publikace, o kterých se v našem přehledu musíme zmínit, patří k literárněhistorickým dílům. Nejprve se proto vrátíme k výboru z literárního pásma, které vysílal Československý rozhlas 26. prosince 1987 na stanici Praha a které pod názvem

MÁM JÁ KRÁSNĚ VZKÁZÁNÍ

uveřejnil v 52. čísle na str. 13. týdeník Rozhlas (s programem na 21.—27. 12. 1987).

Tento výbor byl většinou zaměřen na dopisy našich významných spisovatelů: K. H. Máchy, Boženy Němcové, Jana Nerudy, F. X. Šaldy, Josefa Hory. Od Boženy Němcové jsou zde citovány dva dopisy, nás zajímá úryvek z toho druhého, adresovaného na podzim r. 1857 Vojtěchu Náprstkovi:

„Strávila jsem zde několik pěkných dnů a obohatila si mysl mnohými krásnými ideami i zkušenostmi trpkými, všude je toho pelyňku alespoň trochu natroušeno a radost v některém živobytí tak vzácný úkaz je jako květ aloe... V pondělí jsme šli s Jaroslavem do Mlíkosrb, je to dědina půldruhé hodiny od města vzdálená, jde se tam přes Vysočana, dědinu na vršku ležící se starým dřevěným kostelíkem, obklopeným starými lipami a starobylým pivovarem, jehož stavba se tvrzi podobá. Slunce hřálo jako v létě, obloha byla jasná a na obzoru modraly se obrysy vysokých hor, seskupení hor krkonošských a nad nimi nade všemi sněhem obsypaná hlava Sněžky. Po rolích a lukách hemžil se pracující lid, jedni zasívali, někteří brambory dobývali motykami, na bahnitých lukách obraceli otavu a okolo močarin sekali sítí."

Je to opravdu popis naší ‚fádní' krajiny? Dovedeme se také tak podívat od Vysočan na náš rozsáhlý ‚Bydžovský kraj'? Lze jej odtud přehlédnout snad téměř celý — za dobré viditelnosti, zvláště za průzračných dnů podzimních opravdu až ‚k seskupení hor krkonošských'. Nezměnil se, i když se změnil jeho název a i když se změnila technologie zemědělských prací... A jaké krásné ideje a jaké trpké zkušenosti si Božena Němcová pět let před svou smrtí od nás odnášela? A jak a kde se to obráží v jejím díle? Nezapomínáme na vztah Boženy Němcové a jejího manžela k našemu městu? I na tomto poli nebylo asi dosud všechno vykonáno...

Velikým překvapením byl pro nás literárněhistorický esej od Pavla Grýma

PODIVNÉ OSUDY TŘÍ ŽEN

(Viz víkendová Lidová demokracie ze dne 27. ledna 1989 podčárník na str. 5.)

Pavel Grym v tomto eseji uvádí životní příběhy tří žen, které se staly dík našim významným spisovatelům nezapomenutelnými literárními postavami. Tak je zde uvedena Čapkova Helenka ze známé povídky ‚Zločin na poště', Jiráskova Vojnarka a Maryša bratří Mrštíků.

Pavel Grym v této souvislosti zveřejnil, že historik prof. Josef Petráň (autor nedávno vydaného Kalendáře, Rebelie a Staroměstské exekuce) poskytl svým přátelům jako novoročenku separátní tisk ‚Čapkovský motiv z Podhrází', v němž se zabývá motivací uvedené Čapkovy povídky. Stručný obsah skutečné události nám Pavel Grym ve svém článku zopakoval: „V Ouběnicích na Benešovsku, u kterých se nachází známý podhrázský rybník, se v roce 1927 odehrála podivná historie s náhlou nedělní revizí na poště, s revizí, která podle původních údajů vyšetřujícího orgánu shledala v pokladně schodek 250 Kč, podle pozdějšího úředního hlášení ovšem už jen 50 Kč, což způsobilo, že dvacetiletá poštovní expedientka Otilka Gabrielová... se téhož dne, v neděli 18. září 1927, v podvečer dobrovolně utopila v podhrázském rybníku. Čapek o tom napsal uvedenou povídku, která vyšla o necelý rok později v Lidových novinách a kterou později s malou úpravou zařadil do prvního dílu svých ‚kapesních' povídek.

Už jsme si připomněli, že Čapek ve své povídce nazývá poštovní expedientku Helenkou. Případ oubenické Otilky byl zřejmě pro Čapka jen základním inspiračním impulsem, jak zdůrazňuje i Pavel Grym: „Že Čapek svoji povídku rozšířil o vlastní motivy, vyplývá z Petráňova pátrání zcela nesporně. K historce, s níž se Čapek seznámil ve vile svých přátel, manželů Kholových v Podhrázi, přibývá v povídce četníkova neochvějná obhajoba dívčiny cti, podlý záměr cizí osoby, která se chtěla po propuštění domněle provině dívky dostat na její místo, a konečně i zásah rozumného pana hraběte, jenž trestá provinilce... Čapek tak povýšil dodnes ne zcela vyjasněný případ Otilčiny sebevraždy na příběh o zločinu, trestu a očistě památky nevinného člověka..."

Ono velké překvapení je pro nás ale až v závěrečné větě tohoto eseje Pavla Gryma: „Skutečná Otilka se takové rehabilitace nedočkala. Její hrob na novobydžovském hřbitově zůstává opuštěný".

Tento vyčítavý výrok a nepřímý vztah Čapkova díla k našemu městu nemůže samozřejmě nechat žádného z nás lhostejným. Vydejme se tedy s prof. Dr. Josefem Petráněm po stopách Helenčina - Otilčina osudu:

ČAPKOVSKÝ MOTIV Z PODHRÁZÍ

(Josef Petráň - neprodejný separátní tisk - vánoce 1988.)

Nebudeme zde opakovat obsah Čapkovy povídky ‚Zločin na poště', seznámili jsme se s ním v náznaku už v příspěvku Pavla Gryma. Budou nás zajímat především vlastní osudy Otilky Gabrielové.

Na stránce 207 (seperát je vyňatkem širší publikace, ve vánočním tisku jde vlastně o str. 3). Josef Petráň shrnuje:

„K tomu, jak se lidský příběh promítá do úředních pramenů, zbývá... dodat, že index Ředitelství pošt a telegrafů poznamenává, že smluvní expedientka nastoupila službu v Ouběnicích 1. ledna 1925 a přišla z Nového Bydžova. (Viz pozn.[10])) V novobydžovské matrice pak čteme, že Václavu Gabrielovi, katolíkovi, sladovnickému v místním právovárečném pivovaru, bytem v Novém Bydžově čp. 34, porodila jeho manželka Marie dne 20. října 1907 dceru Otilii.[11]) Ta byla jediným dítětem z prvního manželství sládka; když jí bylo necelých patnáct let, zemřela jí v květnu 1922 matka.[12]) Otec se v únoru 1923 znovu oženil a Otilka se dočkala narození dvou nevlastních sester.[13]) Konečně je v bydžovské matrice záznam jaksi definitivní: tatínek si Otilčino tělo přivezl s povolením okresní správy politické v Sedlčanech a farního úřadu v Ouběnicích, aby je pochoval 21. září 1927 na městském hřbitově.[14]) Při úmrtí bylo Otilce 19 let 10 měsíců 28 dní. Hrob je dosud označen pomníkem s jejím jménem.[15])"

Množství odkazů na poznámky, které dokládají pravdivost uváděných tvrzení, svědčí o tom, s jakou detektivní nebo lépe řečeno vědeckou precizností Josef Petráň při objasňování Otilčina příběhu postupoval. Tyto poznámky a vysvětlivky jsou pro nás zvlášť zajímavé:

[10]) Státní ústřední archiv v Praze, ŘPT, inv. č. 2246, index, poštovní úřad Ouběnice.

[11]) Městský národní výbor v Novém Bydžově, matriční odd. Kniha narozených 1897—1907, Nový Bydžov, list 566, poř. č. 147: Otllie Gabrielová, nar. v Novém Bydžově č. 34/III dne 20. 10. 1907, pokřtěna 31. 10. 1907, katolička, jméno Otilie Anna, otec Václav Gabriel, katolík, sladovnický v novobydžovském právovarečném pivovaru, nar. 8. 5. 1882 v Oboře (u Nového Bydžova) č. 25 v rodině rolníka; matka Marie roz. Janatová, katolička, narozena 14. 1. 1886 v Novém Bydžově č. 120/III, dcera zemřelého strážníka severozápadní dráhy. Rodiče Otilie Gabrielové měli svatbu v Novém Bydžově 27. 4. 1907 (Kniha oddaných 1870—1916, Nový Bydžov, list 752, poř. č. 19).

[12]) Matka Otilie Gabrielová zemřela 12. 5. 1921 na mozkovou embolii při srdeční vadě (Kniha zemřelých 1920—1949, Nový Bydžov, list 39, poř. č. 78).

[13]) Otec Otilie Gabrielové Václav Gabriel se oženil 10. 2. 1923 s Ma-

Pokračování na str. 4

NOVÝ BYDŽOV V LITERATUŘE

rií Kratochvílovou, pomocnou účetní právovarečného pivovaru, nar. 14. 4. 1895 (Kniha oddaných 1917—1949, Nový Bydžov, 100, bez poř. č.). Z druhého manželství se narodily děti: Jana 1. 1. 1924, Marie 11. 11. 1925, Libuše 31. 1. 1931.

14) Otilie Gabrielová, zemřela 18. 9. 1927 v Tomicích v Podhrázském rybníku, okres Votice, s povolením okresní správy politické v Sedlčanech a far. úř. v Ouběnicích (č. 221 z 19. 9. 1927) byla pohřbena 21. 9. 1927 v Novém Bydžově (Kniha zemřelých 1920—1949, Nový Bydžov, list 99, bez poř. č. j.)

15) Hrob Otili Gabrielové je na novobydžovském hřbitově, odd. II, řada VI, č. 13. Na žulovém pomníku jehlancového zakončení s vyrytými málo čitelnými písmeny je nápis: Zde v pánu odpočívá Marie Gabrielová, roz. Janatová, nar. 14. ledna 1886, zemř. 12. května 1922.
Otilka Gabrielová, nar. 20. října 1907, zemř. 18. září 1927.
Spěte sladce:
Pomník zhotovil pražský příbuzný, sochař J. Gabriel.

Na stránce 3. vánočního separátu Josef Petráň pokračuje:

— Vybaven dějepisnými fakty, která jsou vůči osudu mladé dívky studeně neutrální, pouštím se po šedesáti letech od události do druhého plánu etudy z nedějin, abych se dověděl, co zůstane o člověku zachováno v lidské paměti tak dlouhou dobu.

První zastavení v Novém Bydžově. Nevlastní sestra Otilky, která tu žije a jíž nebyly v době tragédie v rodině ještě ani dva roky, vypráví, že Otilka odešla brzy po smrti matky do Plzně k tetě Militké (sestře otce) a navštěvovala tam po dva roky soukromou obchodní školu.[16]) Vzdálená příbuzná rodiny B. Rozsévačová si vzpomíná, že Otilka Gabrielová se v roce 1924 krátce zaučovala na poště v Novém Bydžově; manžel paní Rozsévačové tam byl zaměstnán. Děvče se nemohlo smířit se smrtí matky ani s tím, že se otec znovu oženil. To se vyprávělo ve městě po sebevraždě Otilky, jak potvrzuje rovněž Olga Josková, která tehdy pracovala jako hlavní účetní v pivovaru..." Poslední poznámka k číslu:

16) Podle sdělení Marie Gabrielové (nar. 1925), Nový Bydžov, která teprve před nedávnem pálila Otilčiny sešity z této školy a poskytla nám fotografii Otilky.
Všechen základní výzkum v Novém Bydžově pro mne provedl prom. historik Jaroslav Prokop, ředitel Městského muzea v Novém Bydžově, za což mu děkuji.

A ještě dovětek pod čarou na závěr celé studie:

„Autor se v dubnu až září 1987 dotazoval pamětníků za vydatné pomoci prom. historika Jaroslava Prokopa, ředitele Městského muzea v Novém Bydžově. Děkuje zejména těm, bez nichž by tuto etudu z nedějin nemohl napsat. Jsou to (z Nového Bydžova - pozn. MP):

Marie Gabrielová (nar. 1925), Nový Bydžov, Klicperova čp. 725,
Olga Josková (nar. 1905), Nový Bydžov, nám. Míru čp. 1144,
Božena Rozsévačová (nar. 1903, zemř. 6. 7. 1987), Nový Bydžov, Mánesova čp. 279".

Dále ještě autor uvádí osm jmen z jiných měst a obcí.

Co říci na závěr?

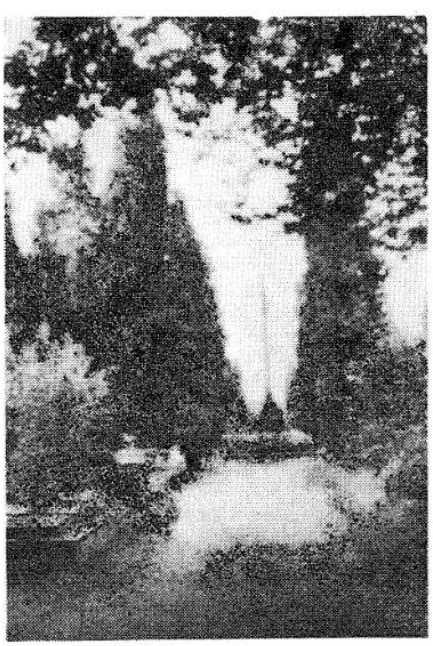
Jednou z příčin tohoto nevšedního Petráňova zájmu o čapkovský motiv z Podhrází bylo nesporně to, že nástupcem Otilky Gabrielové na ouběnické poště se stal 2. 10. 1927 jako erární administrátor Petráňův otec (který mimochodem zjistil po Otilce manko pouhých 50 Kč - viz 2. str. separátu). Už z důvodů rodinné cti bylo tedy pro Josefa Petráně nutné objasnit, že jeho otec nemá s Otilčiným osudem nic společného, že Čapkův výklad v místě Otilčina nástupce byl veden uměleckou fabulí, event. že se týká jiné osoby. Zde však autor studie taktně mlčí: „Slyšel jsem domněnky; nechme (ale) spát věci temné, vášně, jež mohly plodit zlo větší než chtěly". Petráňovi se podařilo prokázat, že si Čapek místo děje přesadil kamsi mezi ‚evandělíky', kamsi" do jemu důvěrně bližších východních Čech" a že ho na příběhu Otilky „víc než věcné reálie zaujal motiv nenaplněné lidské spravedlnosti." Myslím ale, že Petráňovi se podařilo i při znalosti všech dnes dostupných, věcných reálií' také obhájit čest Otilky a že tak vlastně naplnil lidskou spravedlnost vůči ní. A to nás těší nejvíce. Kromě toho nám Josef Petráň také přiblížil Čapkovo dílo z neočekávané strany a za to mu rovněž patří náš dík.

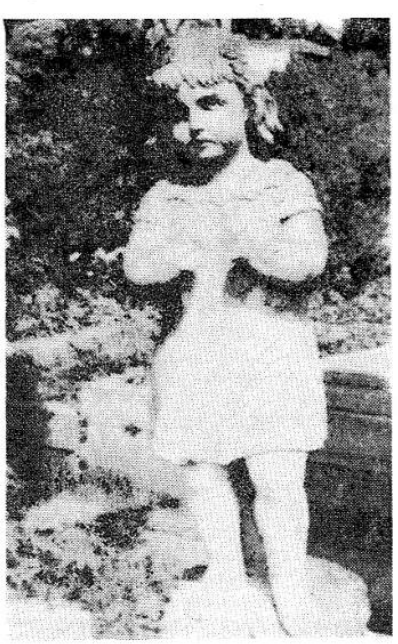
Dík patří i Pavlu Grymovi. Ale myslím, že svůj esej v Lidové demokracii zakončil příliš dramaticky: Nevím, v kterém mezidobí navštívil Otilčin hrob na našem hřbitově, ale z přiložené fotografie je zřejmé, že tento hrob je stále živý a pietně udržovaný. —

Z GALERIE BYDŽOVSKÉHO HŘBITOVA

(OD PRACÍ PROSTÝCH KAMENÍKŮ AŽ PO MISTROVSKÁ DÍLA)

NOVÝ BYDŽOV V LITERATUŘE

Tuto část našeho přehledu ukončíme několika zajímavými daty ze života Vladimíra H o l a n a, jednoho z našich největších — a troufám si říci i světových - básníků Saifertovy generace, jehož Noc s Hamletem zůstane trvale mementem naší doby. Letos vyšly (s vročením 1988) poslední dva svazky jeho sebraných spisů s názvem

BAGATELY

(Vydal Odeon, nakladatelství krásné literatury a umění, n. p., Praha 1988, X. svazek 474 stran a XI. svazek 550 stran, 59,— Kčs za oba svazky.)

Nás bude zajímat především XI. svazek, v němž kromě soupisu původního díla Vladimíra Holana a dokumentárních příloh nalezneme i jeho životopisná data. Je zde např. uveden i soupis jeho mimopražských pobytů, který nás upoutá v souvislosti s naším krajem nejvíce. A musím přiznat, že závidím Chlumeckým, že se v tomto přehledu několikrát objevuje jejich město s blízkým okolím. Už v září 1930 pobýval totiž Vladimír Holan v Klamoši u Chlumce nad Cidlinou (viz str. 453). Holanovi pak jezdili s oblibou na dovolenou do dnes zaniklé vsi Padrť v brdských kopcích. Ale: „Od roku 1941 byla Padrť nepřístupná, Holanovi od té doby trávili za války letní měsíce v Chýšti (Chejšti) u Chlumce nad Cidlinou. Do Padrtě se vrátili v létě 1945..." kam v srpnu 1945 přijeli sovětští vojáci. Setkání s nimi inspirovalo Holana k cyklu známých veršovaných minipovídek Rudoarmejci. (Str. 362.)

Přesnější záznam o válečných dovolených v Chýšti nalezneme na str. 453 a 454 v Soupisu doložených mimopražských pobytů Vladimíra Holana:

1941 Chýšť (Chejšť) u Chlumce n. C. červenec - září
1942 Chýšť červenec - říjen
1943 Chýšť červenec - září
1944 Chýšť červenec - září

Vynořuje se před námi několik otázek: Jaký měl vztah Holan ke Klamoši a sousední Chýšti? Proč právě zde a u koho zde bydlel? K čemu ho zdejší kraj inspiroval a jaké verše se zde zrodily? I když zde sotva zažil takový zážitek jako v Padrti, můžeme si z rozsahu Holanova díla vypočítat, že každý jeho pobyt kdekoliv a kdykoliv a že každý den či týden byl u něho v tomto období posvěcen tvůrčí práci... Máme co závidět Chlumeckým — ale snad nám dovolí trochu se přihřát v jejich stínu, vždyť Chlumec nad Cidl. i s Klamoší a Chýští patřil tehdy pod politický okres Nový Bydžov...

A ještě další souvislost svazuje Holana s naším krajem: Když byl ve třicátých letech redaktorem listu pro výtvarnou uměleckou kulturu s názvem Život, byl v soupisu básníků, kteří na jeho výzvu slíbili s tímto listem spolupráci, i J. Kolman-Cassius. (Str. 359.) A týž básník sdělil Holanovi v dopisu z 20. dubna 1940, že jeho „báseň Sen (jež byla napsána v druhém měsíci okupace a jejímž uveřejněním dával básník v zástavu i vlastní život) získala cenu 5000 K v letošní soutěži Baťových literárních cen". J. Kolman-Cassius byl tehdy tajemníkem této soutěže. (Str. 373—374.) A nenarodil se tento básník Jaroslav Kolman-Cassius v nedalekých Hlušicích? A nepatřily tehdy Hlušice pod soudní a politický okres Nový Bydžov?

Snad tedy můžeme i tyto události — i když možná ne příliš důležité — z Holanova života právem přibrat jako ‚neobydziovikum' do našeho přehledu. Nemůžeme si tuto čest nechat ujít...

OHLASY

Považuji Váš Novobydžovský zpravodaj za jeden z nejlepších místních časopisů (a to obsahem i formou), které v naší republice vycházejí. Jenom proto jsem se rozhodl, že budu reagovat na několik odstavců textu M. Provazníka, uveřejněných pod nadpisem Nový Bydžov v literatuře, 3. část (roč. XVI. č. 1—2). Jde o hodnocení dvou publikací o betlémech, v nichž je zmínka o betlemářské tvorbě novobydžovského Aloise Šťovíčka.

Pisatel přes sebevědomý postoj odborného recenzenta se pustil „na tenký led", což bych si dovolil krátce doložit a uvést tak jinak potěšitelný zájem Novobydžovského zpravodaje o betlemářskou problematiku na správnou míru.

Srovnává mou knihu Lidové betlémy v Čechách a na Moravě s prací Věry Remešové České jesličky, kterou kvalifikuje jako mnohem zasvěcenější, podávající odborné hodnocení. Oceňuje také mnohem podrobnější popis Šťovíčkovy práce v knize V. Remešové. Pisatel tedy nepostřehl, že moje kniha sleduje především l i d o v é betlemářství, zatím co dr. V. Remešová vyhovuje požadavku a zaměření vydavatele její knihy (Česká katolická charita) a líčí především niternou náboženskou inspiraci A. Šťovíčka k vytvoření jeho díla.

Kdyby pisatel podrobněji četl odbornou stať prof. Jaroslava Prokopa, ředitele novobydžovského muzea, Z klenotů našeho muzea, na níž se mj.

Dokončení na str. 6

FOTOSERIÁL MILOSLAVA PROVAZNÍKA

Dokončení ze str. 5

také odvolává, pak by věděl, že v nejbližší době vyjde moje druhá kniha o betlémech, která je tentokrát věnována právě betlémům v českých a moravských kostelech, a v níž bude práci A. Šťovíčka věnována pozornost větší než v knize první. Práce A. Šťovíčka totiž nemá charakter lidové tvorby. Pisatel v citovaném textu z knihy Remešové zřejmě přehlédl větu: „Nejsou zde (v Šťovíčkově betlému) tedy obvyklí daráčkové, přinášející všechno možné, jak jsme zvyklí vídat ve většině betlémů, protože autor se přidržuje především evangelního textu..."

M. Provazník citováním této věty projevuje i nevědomost o základním omylu v oblasti náboženské, když spolu s autorkou V. Remešovou se dovolává toho, že se A. Šťovíček přidržuje především evangelního textu. Právě jen dva ze čtyř evangelistů vypovídají o Kristovu narození, a to tak velmi stručně, že téměř všechna znázornění betlémské události v betlémech (ale i v jiných výtvarných projevech) vycházejí víc než z textu evangelií z pozdějších textů apokryfů!

Jedinou pisatelovou oprávněnou kritikou je upozornění na tiskovou chybu v textu mé knihy, kde je nedopatřením tiskárny změněno křestní jméno pana Šťovíčka z Aloise na Antonína. Nechť mi je laskavě prominuto, jako i já promíjím pisateli M. Provazníkovi, že mě přejmenoval ve své odborné recenzi na Václava, ač se od narození jmenuji Vladimír.

O míře odbornosti v textu V. Remešové mi nepřísluší pronášet soudy. Vím jen, že moje kniha byla velmi příznivě přijata a hodnocena skutečnými odborníky etnografy - mj. PhDr. Alenou Plessingerovou, CSc., býv. ředitelkou národopisného oddělení Národního muzea v Praze, PhDr. Jechem, CSc. a PhDr. L. Procházkou, CSc. z Ústavu pro etnografii a folkloristiku ČSAV. A pokud pisatel chválí čs. účast na mezinárodních výstavách betlémů, pak prosím, aby to nebylo považováno za chlubení, že jejich inspirátorem jsem právě já, jenž pracuji v třebechovickém muzeu, které se specializuje na problematiku lidového betlémářství.

PhDr. Vladimír Vaclík

A ještě odpověď M. Provazníka

Domnívám se, že dr. Vlad. Vaclík se mýlí a mně i sobě poněkud křivdí, když citát několika řádků z 56. stránky jeho knihy „Lidové betlémy v Čechách a na Moravě" a mých několik následných slov pokládá za „recenzi" celé své knihy. Autor mi vytýká nepozornost, ale kdo z nás byl nepozornější?

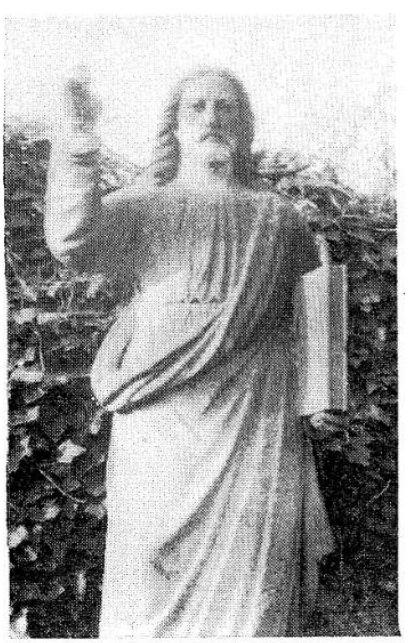
Laskavý čtenář, který se pod vlivem kritiky z pera dr. Vaclíka vrátil k 3. části mého přehledu „Nový Bydžov v literatuře" (Zpravodaj 1—2/1989), si jistě už ověřil, že jsem v tomto referátu vedle sebe pouze srovnal doslovný citát ze zmíněné knihy dr. Vaclíka a citát z knihy dr. Remešové nazvané „České jesličky". A jestliže dr. Vaclík ve své několikařádkové zmínce zhodnotil Šťovíčkovo dílo jen příliš obecně slovem „pěkný" — a bez vysvětlivky, že se k tomuto dílu vrátí v následující své knize — měl jsem, myslím, právo reagovat na tuto stručnost poznámkou, že „mnohem podrobněji a zasvěceněji hodnotí Šťovíčkovo dílo dr. Věra Remešová..." Je přece nesporné, že dr. Remešová na str. 122—123 své knihy věnuje tomuto dílu mnohem větší pozornost. Také mých následujících několik slov není „recenzí", ale pouhým konstatováním obsahu ze zmíněných stránek knihy dr. Remešové, orientujících čtenáře, a navíc ovšem zdůvodňujících moji předcházející poznámku o podrobnějším zpracování. Nevím tedy, proč mých několik slov označuje dr. Vaclík za „sebevědomý postoj odborného recenzenta". Nikdy jsem jím nebyl a ani jím v oboru dr. Vaclíka být nechci. Nejsem si tedy vědom vstupu „na tenký led", spíše se obávám, že na něj mám být z prestižních důvodů zatažen (viz diskusi o „nevědomosti") — anebo že jde o pouhé nedorozumění, jak jsem naznačil už v úvodu. Vždyť také v připomínané XII. části Klenotů našeho muzea se mluví v souvislosti s připravovanou další knihou dr. Vaclíka pouze o malovaných deskách z jeslí z našeho kostela, pocházejících ze 17. a 18. století. Nedozvěděl jsem se tedy ani z těchto poznámek, že se dr. Vaclík hodlá k Šťovíčkovu betlému ještě vrátit. V opačném případě bych jistě volil jiná slova k spojení citátů z obou těchto (pro kult našich vánoc velmi poučných a zajímavých) knih... Škoda tohoto nedorozumění, z něhož ve mně zůstal osten nespravedlivé kritiky.

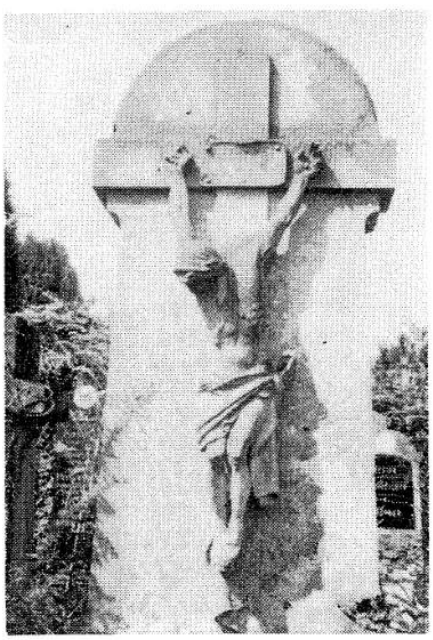
Jinak ovšem patří dr. Vladimíru Vaclíkovi dík za všechno, co pro naše betlémářství dělá, těšíme se na jeho obsáhlejší zhodnocení Šťovíčkova díla v chystané další knize, a za záměnu křestního jména se mu samozřejmě omlouvám.

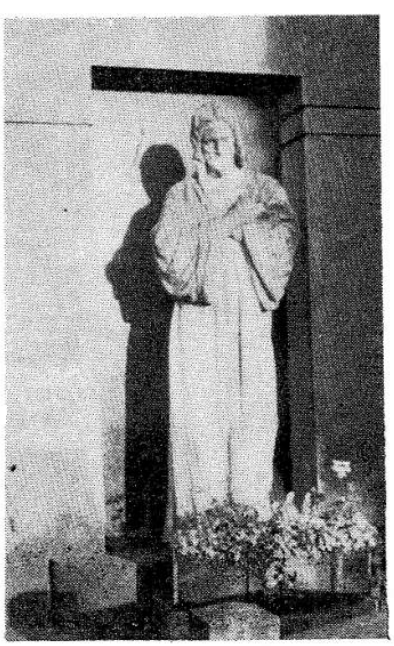
Miloslav Provazník

Redakce zveřejňuje oba kritické příspěvky v plném znění.

OD PRACÍ PROSTÝCH KAMENÍKŮ AŽ PO MISTROVSKÁ DÍLA - fotoseriál

SLAVNÝ RODÁK ZE SKŘIVAN

Úvodem použiji stati z knihy Dr. Václava Vojtěcha „Námořníkem, topičem a psovodem za jižním polárním kruhem" cituji: A opět mám plné právo přihlásit se hrdě k svému prvenství - v neděli 27. ledna 1929 po šesté hodině večerní stanul první Čechoslovák na půdě jižní točny na 70. st. 30 minut jižní šířky a na 163. st. 53 minut západní délky.

V tomto roce si tedy připomínáme 60. výročí od okamžiku kdy Dr. Vojtěch stanul na území Antarktidy.

Narodil se 28. 11. 1901 ve Skřivanech v rodině lesního správce Františka Vojtěcha. Dětství prožil se svými rodiči a sourozenci ve skřivanské myslivně a přilehlé lesní oboře. Chodil do zdejší obecné školy, vystudoval reálné gymnázium v Novém Bydžově a pražskou univerzitu a stal se doktorem filozofie.

Už v době novobydžovských středoškolských studií jej pevně upoutal zeměpis. Ten spolu s historií se stal jeho oborem při studiu na univerzitě. Mladého vysokoškoláka začaly lákat dálky a stále více jej ovládala touha poznat nové, dosud nepoznané krajiny. Začínal snít o československém polárním výzkumnictví, což bylo v tehdejších skromných materiálních podmínkách přinejmenším odvahou.

V roce 1928 se Dr. Vojtěch rozhodl, že se pokusí připojit k jihotočnové polární expedici amerického admirála Richarda Evelyna Byrda. Od jeho jeho úmyslu k uskutečnění však bylo daleko. Byrdovo stanovisko k celé záležitosti bylo dlouho negativní. Mladý nadšenec Vojtěch se však nevzdával. Odcestoval vstříc Byrdovi na Nový Zéland za riskantním cílem. Po několika osobních jednáních s admirálem přijal Byrd Vojtěcha do expedice nejdříve jako lodního topiče, protože místa výzkumných specialistů byla již obsazena. Později působil Vojtěch při polárních plavbách na lodi „Cita" jako jídlonosič, lodník a námořník a na území Antarktidy pak jako psovod polární výpravy.

Celá Vojtěchova velká cesta nám zůstala zachována a přiblížena v jeho cestopisné knize, kterou i dnes s poměrně velkým časovým odstupem lze číst doslova jedním dechem a v jejíž předmluvě Vojtěch skromně poznamenal: „Mé vzpomínky nepřinášejí senzace z naší výpravy. Jsou vzpomínkami prostého lodního topiče, stewarda, námořníka a psovoda, cizince na Velké dny u jižní točny, cizince, který myslel a žil lidsky mezi lidmi a který šel za svým vysněným cílem ve jménu čisté lásky a ryzího přesvědčení ke své práci a tužbám". Při četbě této knihy se musíme znovu a znovu obdivovat jeho houževnatosti, cílevědomosti, neústupnosti až posedlosti krajiny, která ho hnala do zdánlivě ztracené akce. Jaká vnitřní síla v něm musela být, aby se nenechal odradit nezdary a neúspěchy, co ho muselo hnát do ledové pustiny, když úspěch jeho cesty byl kdesi v nejisté a mlhavé budoucnosti. Takoví však jsou lidé, kteří vědí za čím jdou, čeho chtějí dosáhnout. Buďme hrdi na to, že i v našem početně nevelkém národě se rodí lidé, kteří svými činy a životem nemohou být zapomenuti.

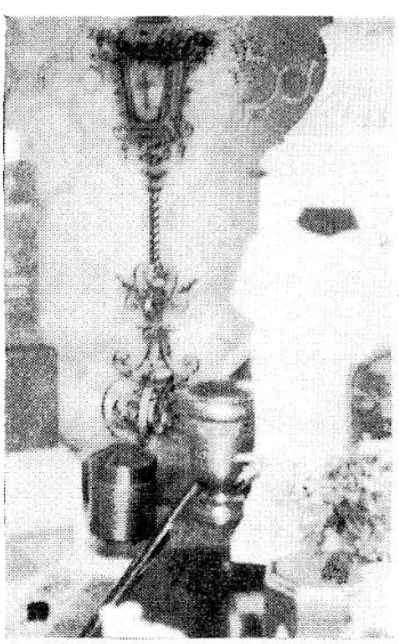
Chtěl bych vyzvednout ještě jeden Vojtěchův povahový rys, který se v mnoha případech ztrácí z našeho národního povědomí a u Vojtěcha doslova čiší z jeho knihy a dopisů přátelům. Je to hluboká láska k domovu, vlasti k Československu. Stačí ocitovat z dopisu tiskaři A. Janatovi: „Jistě je velkým kontrastem mysliti uprostřed věčného ledu a sněhu v blízkosti jižní točny při jízdě na saních se psím teamem na klidné bydžovské náměstí a jeho náladovými večerními promenádami a nedělním dopoledním ruchem za přítomnosti poloviny okresu. Nebo jedeš po bílé pláni, psi uhánějí, zamyslíš se a před zraky se ti objeví metličanský kostel nebo skřivanská myslivna — jako v pohádce. Vždyť ta skutečnost je na 40.000 km daleko uprostřed zeleně a života. Těším se na shledání s Bydžovem. Měl jsem jej vždycky rád. Snad jej již brzy uvidím . . .".

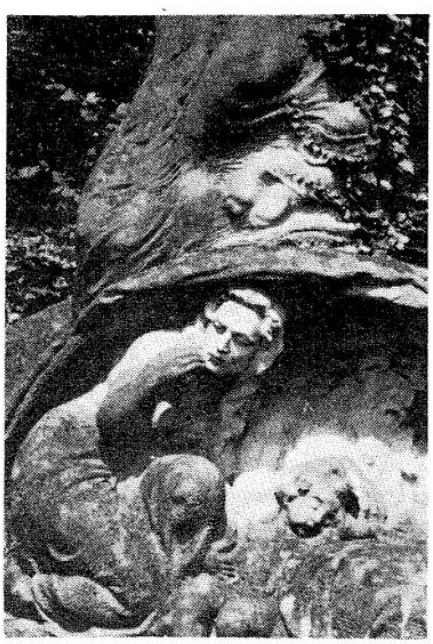
Ve svém cestopise vzpomíná dále Vojtěch na to, jak se přišel rozloučit domů do skřivanské myslivny s rodiči a jak je nedokázal informovat o následujícím dobrodružství. Namísto toho uvedl, že odjíždí na delší studijní cestu do Ameriky. K dokreslení duševního rozpoložení cestovatele před odjezdem vstříc neznámému osudu krátce cituji: „Byl krásný letní den a poslední okamžiky mohly náležet jen našim skřivanským lesům a v nich ukrytým vzpomínkám. Hladil jsem zraky všechna drahá místa".

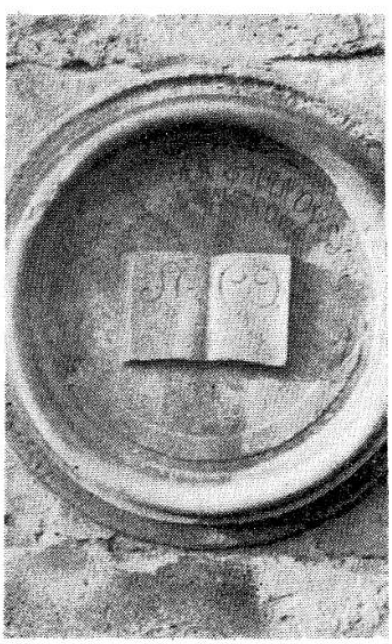
Jak drsně kontrastuje této pohodě domova život v Antarktidě, který líčí Vojtěch o dva roky později v záznamu jeho palubního deníku z lodi „City" plovoucí vstříc členům Byrdovy jihotočnové základny Malá Amerika: „V noci bylo zřejmo, že se bouře ještě vystupňuje. Burácí to od jihu. Prvé pozdravy blížící se jihotočnové zimy. Během dne vzrostla vichřice netušenou měrou. Obrovské vlny rozzuřeného moře zmítají lodí. Ledová voda zaplavuje příď a mění se v led, který sahá až do rahnoví. Všechno jako ve

Pokračování na str. 10

FOTOSERIÁL MILOSLAVA PROVAZNÍKA

KLENOTY NAŠEHO MUZEA

XIV. část - Vzácné staré tisky

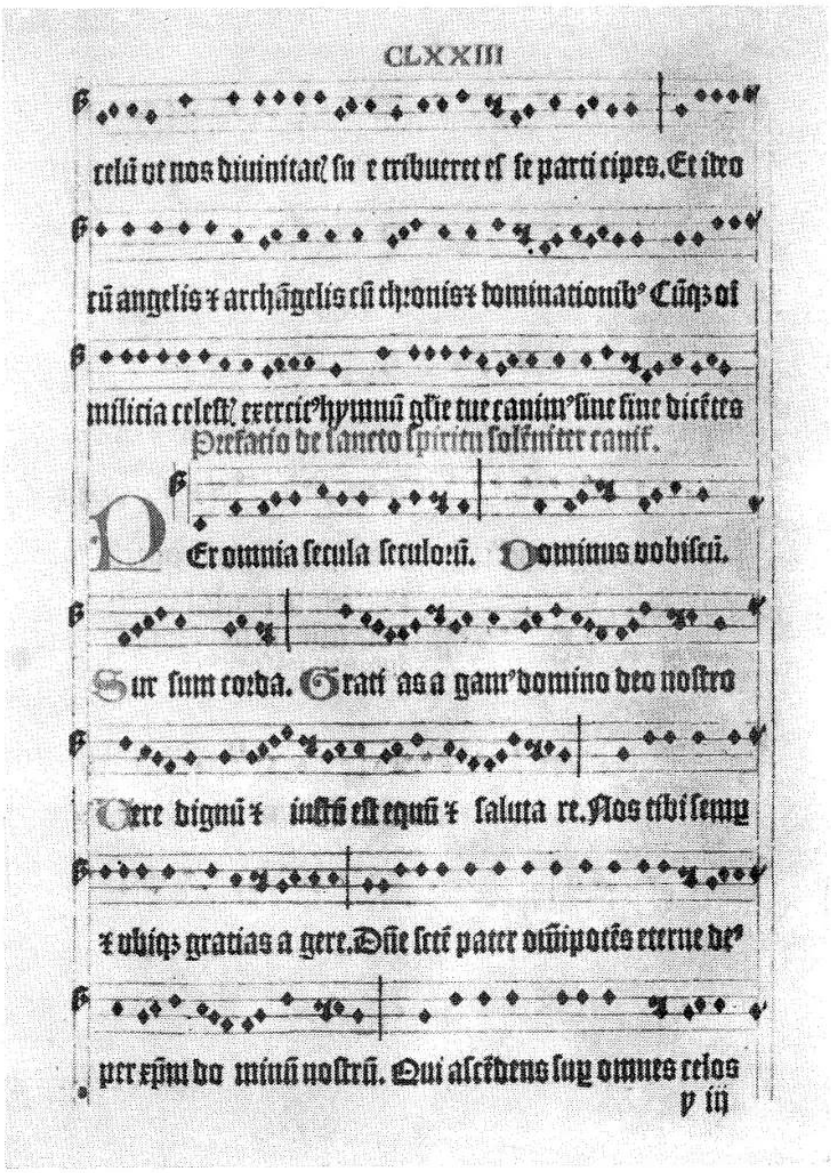
Staré tisky se do muzejních sbírek dostávaly už od roku 1888. Postupně vznikl bohatý fond, obsahující v současné době více než 900 svazků. Ve fondu jsou desítky knih, které svou historickou a uměleckou hodnotou patří k velmi vzácným dílům domácích i cizích tiskařů a knihařů. Z většího počtu těchto děl uvedeme alespoň několik nejvýznamnějších.

K prvotiskům (tiskům do roku 1500) patří Missale Olomucenus (Misál olomoucký), tištěný v roce 1499 u Jiřího Stöcka ze Sulzbachu v Norimberku. Objemná bohoslužebná kniha (celkové rozměry 37,3×27 cm, 322 tištěných listů) se do muzejních sbírek dostala darem v roce 1909 z knihovny novobydžovského děkanství. Kniha tištěná ozdobným písmem několika různých velikostí a odlišných typů v černé barvě, doplněné červenou, obsahuje také písňové texty se starou notací a za titulním listem celostránkový dřevořez znaku olomouckého biskupa. Na předposledním volném listu byly neznámou rukou v 16. století zapsány dvě české modlitby.

Velká hodnota prvotisku je znásobena vzácnou ozdobnou vazbou. Kniha je chráněna dřevěnými deskami potaženými hnědou telecí kůží s vtlačenými reliéfními ozdobami (technika tzv. slepotisku), na horní desce navíc zčásti zlacenými. Zde zaujme zejména střední kruhový medailón s výjevem Kristova křtu. Podle zjištění prom. historika Bohumila Nusky je vazba dílem pražského monogramisty M N, který pracoval v mezidobí třicátých až padesátých let 16. století. Vzácný prvotisk v jedné z prvních českých renesančních vazeb byl naposledy krátce vystaven v loňském roce při příležitosti 100. výročí založení našeho muzea. Jinak — podobně jako další vzácné tisky — je bezpečně uložen v muzejním trezoru.

I další starý tisk se stal skutečným klenotem fondu zejména díky zachované původní vazbě. V roce 1929 darovala slečna Zd. Jandečková z Prahy muzeu známé Ovidiovy Proměny, ovšem tištěné už v roce 1553 ve francouzském Lyonu u Seb. Gryfia (Pub. Ovidii Nasonis Metamorphoseon libri XV). Text tištěný drobným písmem na 411 stranách je bohatě doplněn různými rukopisnými poznámkami v latině a němčině.

Renesanční vazba z bílé vepřovice (18,1×12,2 cm) s tlačenými reliéfy drobných alegorických polopostav při okrajích a většími výjevy uprostřed má na přední desce navíc monogram majitele M G V a vročení vlastní vazby 1557, při okrajích na obou deskách pak opakovaný monogram tiskaře B P a vročení postranní válcové formy pro slepotisk 1553.

CLXXIII

celū ut nos diuinitat' su e tribueret ei' se parti cipes. Et ido

cū angelis ⁊ archāgelis cū thronis ⁊ dominationib' Cūq; ai

milicia celestis exercit' hymnū glie tue canim' sine fine dicentes

Prefatio de sancto spiritu solēniter canit.

Per omnia secula seculorū. Dominus vobiscū.

Sur sum corda. Gratias agam' domino deo nostro

Vere dignū ⁊ iustū est equū ⁊ saluta re. Nos tibi semp

⁊ vbiq; gratias a gere. Dne sce pater omnipotens eterne de'

per xpm do minū nostrū. Qui ascēdens sup omnes celos

p iij

Misál olomoucký z roku 1499 — písňový text se starou notací na str. 173

Vzácně dochovaná práce německého monogramisty B P dokládá vysoký stupeň dokonalosti knižní vazby krátce po polovině 16. století. O velké uměleckohistorické hodnotě této vazby svědčí i následující údaj. Katalog Mistrovská díla ze sbírek Umělecko-

Kruhový medailón s výjevem Kristova křtu na Misálu olomouckém

průmyslového muzea v Praze (Praha 1975, nestr., č. kat. 28) uvádí mezi svými sbírkovými klenoty méně ozdobnou renesanční vazbu německé provenience monogramisty I P datovanou tiskem až po roce 1576!

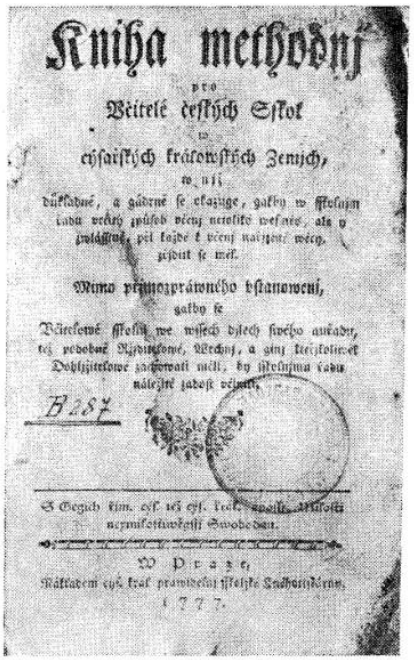
Darem od žlunického faráře J. Kašpara muzeum v roce 1914 získalo další vzácný starý tisk, jehož hodnotu opět znásobuje původní ozdobná kožená vazba, zpevněná prkénky (16,5 ×10,8 cm). Tisk obsahuje několik základních děl Marca Tullia Cicerona s komentáři Erasma Rotterdamského a Filipa Melanchtona. Žel, pro chybějící titulní list není zatím znám přesný název a podle impresa na poslední straně (351) byla kniha tištěna ve Francii u Chr. Egenolfa v roce 1551. Bohatě zdobená tlačená vazba z vepřovice má na obou deskách v obdélníku na výšku jemný rostlinný ornament, doplněný při okrajích jiným rostlinným ornamentem střídajícím se s medailóny s hlavami M. Jana Husa, Martina Luthera, Filipa Melanchtona a Erasma Rotterdamského, čtyř velkých postav evropské reformace. Typem výzdoby jde opět o vzácnou renesanční vazbu krátce po polovině 16. století, která je dílem zatím nezjištěného knihaře. Podle poznámky na poslední straně knihy drobné glosy v textu pocházejí od Matyáše Schramma z Čech, když se učil latinské skladbě.

Na rozdíl od uvedených vázaných knih je další a mnohem mladší výtisk bez desek (17×10,8 cm), ale přesto svou hodnotou nezůstává o mnoho pozadu za předchozími starými tisky. Kniha methodní pro učitele českých škol v císařských královských zemích od Ign. Felbigera, vydaná v Praze nákladem Cís. král. pravidelné školské knihotiskárny v roce 1777, je jednou z prvních publikací tiskárny, která se stala přímým předchůdcem nynějšího Státního pedagogického nakladatelství v Praze. Vzácně zachovaný výtisk je dvojjazyčný - levé stránky obsahují německý text, pravé český. Felbigerova metodická příručka byla do muzea darována v roce 1908 paní Mejdrovou ze Smidar.

Další vzácné staré tisky připomeneme jen v heslovitém výčtu. Do muzejních sbírek se postupně dostalo několik cenných exemplářů starých biblických tisků. Mezi nimi zvlášť vyniká Bible česká, tištěná v roce 1506 německým tiskařem Petrem Liechtensteinem z Kolína nad Rýnem v italských Benátkách. Výtisk zakoupený do muzea v roce 1903 za 20 korun má prkénkovou koženou renesanční vazbu s ornamentální výzdobou z roku 1587. Velmi cenná je i Bible vydaná staroměstským tiskařem Pavlem Severinem z Kapí Hory v roce 1537. Neúplný exemplář byl do muzea zakoupen v roce 1927 za 300 korun. Ozdobou fondu jsou také čtyři výtisky Bible vydané staroměstským tiskařem Jiříkem Melantrichem Rožďalovským (později z Aventina) v roce 1556. Mezi nimi zaujme zejména exemplář získaný do muzea už v roce 1890 s pozdějšími doplňky chybějícího textu a s různými kronikářskými poznámkami z pera Jana Stejskala z Měníka (1803—1860). K roku 1854 tu zapsal: „Tento zákon sem nechal převázat a já sem si sám vylepil všecko a taky vvpsal

Detail výzdoby renesanční vazby Ovidiových Proměn z roku 1557

Kniha methodnj
pro
Weitele ceſkych Skol
w
cyſarſkych kralowſtych Zemjch,
we wſj,
Titulní list Knihy methodní pro učitele českých škol z roku 1777

na to vylepení a taky nový listy sem vypsal. Na památku, až to budou po mně číst a já budu spát v Pánu."

Ve fondu jsou také dva neúplné původní výtisky Kroniky české Václava Hájka z Libočan, vydané v roce 1541 nákladem Václava Halaše z Radimovic u pražského tiskaře Pavla Severina z Kapí Hory, Münsterova Kozmografia česká, vydaná v překladu Jana a Zikmunda ml. z Puchova v Praze 1554, Koldínova Práva městská, vydaná v Praze 1579 a Politia historica - O vrchnostech a správcích světských knihy patery od Daniela Adama z Veleslavína, vydaná v Praze 1584 a v pěkné původní renesanční vazbě.

Znalce starých tisků by ve fondu dále zaujaly různé kalendáře, topografické příručky, slovníky, učebnice, knížky lidového čtení, zpěvníky, modlitby a další náboženská literatura a různé příležitostné tisky. Zvlášť významné zastoupení mají ve sbírce také autoři doby národního obrození.

Fond bude postupně odborně zpracován a s ukázkami jeho bohatství se budou moci návštěvníci expozice seznámit na krátkodobých tematických výstavkách v příštích letech.

Jaroslav Prokop

Další část „Klenotů našeho muzea" bude věnována odkazu bratří Mádlů.

Expozice našeho muzea byla obohacena o další nový oddíl vystavených uměleckých předmětů z darů M. A. Novákové - Nevyjelové. Mezi jinými obrazy zde mohou návštěvníci obdivovat i vzácné dílo francouzského malíře Raoula Dufyho - Aréna v Nimes (z roku 1939).

Scottově deníku. Blizzard bez přestání den za dnem a s neutuchající silou. Bouří to od jižní točny přes Malou Ameriku a k severu po celé Antarktidě. Snad už tomu nebude ani konce. Loď statečně bojuje, ale dokáže denně asi 20 mil směrem k cíli. Všude únava a touha po zlepšení. Lodní příď je krásná jako v pohádce jak je zatarasena spoustami zmrzlého ledu. Zlomí-li se čnělka čelenní, půjdou dolů také všechny stožáry! A co tělo a duše? Zvykl jsem tomu. Tělo zhrublo, duch nedbá. Polární život je tvrdý a já jej miluji".

Tak líčí ve své knize Vojtěch složitou cestu počátků výpravy a celou velice obtížnou službu člena jihotočnové polární expedice v letech 1928—1930.

Pa návratu výpravy byl Dr. Václav Vojtěch za prokázané služby expedici vyznamenán nejvyšším vyznamenáním - Zlatou medailí Kongresu Spojených států a vysoce oceněn šéfem expedice admirálem Byrdem.

Dr. Vojtěch se vrátil domů pln dojmů a také pevně rozhodnut podniknout další průzkumné polární cesty. Absolvoval na stovky přednášek, vydal vlastním nákladem svou cestopisnou knihu a důkladně se připravoval na další výpravu. Jeho cílem byla Aljaška případně severní části Sibiře. Připravil pro tuto expedici hodnotný výzkumný program.

Slavný rodák ze Skřivan

Do těchto Vojtěchových plánů však bohužel zasáhla tragická náhoda. Jeho odjezd na Aljašku se z organizačních důvodů o týden opozdil. Vojtěchovi obdivovatelé ze Sadské nedaleko Poděbrad využili uvedeného zdržení a pozvali jej mezi sebe. Hodlali pro něj uspořádat v sobotu 6. srpna 1932 táborák na rozloučenou. Rád pozvání přijal a s několika pražskými přáteli přijel do Sadské již v sobotu odpoledne. Bylo krásné letní počasí a tak se šli společně vykoupat do Labe. Při projížďce s přítelem na kanoi došlo k tragické události. Při prudčím otočení kanoe uprostřed řeky se tato převrhla. Lidé na břehu se pobaveně dívali jak se člun obrátil dnem vzhůru. Po chvíli však strnuli — na hladině se vynořil jen Vojtěchův přítel — Vojtěch nevyplaval....

Tragická smrt nadějného cestovatele, kterému nebylo ještě plných 31 let vzrušila celou širokou veřejnost. Admirál Byrd při této smutné příležitosti kromě jiného prohlásil: „S nejhlubším pohnutím a lítostí se dozvídám o Vojtěchově skonu. Byl výborným typem muže a prokázal vlastnosti jimiž vynikal v naší výpravě. Byl chloubou své vlasti — Československa".

Jaký byl tedy Vojtěchův odkaz dnešku? Nejlépe to vyjádřil v rozhlasové přednášce v roce 1932, kdy plány o svém budoucím výzkumu končil slovy: „Slibuji všem těm řadám známých i neznámých příznivců, že nezapomenu nikdy na čest československého jména. Prosím je zároveň, aby svým vlivem šířili také sympatie k polární práci a morálně ji podpořili..." A mohu pokračovat dalším citátem z předmluvy k jeho knize, napsaným pouhé čtyři měsíce před tragickou smrtí: „Mám před sebou ještě dlouhou cestu a chci dosáhnout cíle. Postaví-li se však proti mně nepředvídané překážky a nehody, pak nechť moje řádky povzbudí v našem národě nové nadšence v oboru polárního bádání. ...Aby pochopili, že nadšením, láskou, odhodlaností, neústupností, sebezapřením, vytrvalostí a sebeobětováním možno lámat i ledy polárních krajů a vítězit v cizině i na místech nepřístupných a téměř nedobytných. Snad se naleznou v našem národě mladí muži statečných srdcí, kteří podlehnou volání Velkého Bílého Ticha a vyhledají stopy sněžnic...".

Myslím, že tato Vojtěchova slova neplatí zdaleka jen pro polární výzkumy.

Dnes studium polárních oblastí nabývá na významu zvláště proto, že lidstvo stojí doslova na pokraji ekologické katastrofy kdy i v těchto dlouho nedotčených oblastech se začínají projevovat důsledky negativní lidské činnosti, ať už je to znečišťování životního prostředí, hospodářské explatace nebo existence ozonové díry nad Antarktidou.

Československá účast v Antarktidě se dostala na kvalitativně novou bázi na přelomu minulého a tohoto roku, kdy na Jižních Shetlandách pracovala první československá antarktická expedice, z níž dva polárníci zůstali v Antarktidě na zimování.

Uvažuje se o zřízení samostatné československé polární stanice.

Vojtěchův antarktický odkaz tak dostává touto aktivitou to nejlepší naplnění. Při příležitosti tohoto významného výročí byla 23. června 1989 odhalena ve Skřivanech pamětní deska na rodném domě Dr. Václava Vojtěcha.

Slavnostní akt odhalení provedli polární badatelé prog. dr. E. Hadač, DrSc., doc. dr. R. Brázdil, CSc. a doc. dr. M. Konečný, CSc. za přítomnosti zástupců Městského národního výboru Nový Bydžov, Občanského výboru Skřivany, sestry Dr. Václava Vojtěcha paní Anny Dufkové z Havlíčkova Brodu a jeho synovce E. Vojtěcha z Prahy a za početné účasti skřivanských občanů a občanů z okolních obcí.

Celé této akci předcházela příprava a to zejména na úpravě prostranství před skřivanskou myslivnou, kdy brigádně pracovali členové OV č. 25 Skřivany za spolupráce ZO SSM Skřivany a pracovníků Státních lesů.

Krásnému červnovému odpoledni zarámovanému pro prostředí skřivanských lesů přispěl svým vystoupením pěvecký kroužek ZŠ Skřivany.

V uvítacím projevu vystoupil předseda OV s. Milan Janeba. Osobnost Dr. Václava Vojtěcha přiblížili ve svých projevech Miroslav Vantura a doc. dr. Rudolf Brázdil, CSc.

Od 18 hodin pokračovala beseda s polárníky z jejich pobytu v Arktidě, doplněná zajímavými diapozitivy, která se těšila velkému zájmu zaplněné kreslírny skřivanské školy.

Miroslav Vantura

RODNÝM KRAJEM

Obrazy ve vzpomínkách na naše dětství zůstávají trvale spojeny s místy, kde jsme vyrůstali a poznávali svět. Od těch dob však mnohé uplynulo a doznalo značných změn. V dnešní době, kdy člověka obklopuje množství prostředků moderní techniky, stále více vyhledává útočiště v jednodušším způsobu života. Zejména se navrací k přírodě, kde nachází nejen dostatek pohybu, ale i nezbytný odpočinek.

Minulý rok oslavila organizovaná turistika již sté výročí od svého založení. Je představitelkou nenásilné a proto stále oblíbené formy tělesné aktivity. Pohlédneme-li kriticky na současný stav turistických značených cest v našem městě, donedávna nám vycházela jen jedna jediná. Zeleně značená stezka na státní zámek Hrádek u Nechanic. Dnes je úsek z N. Bydžova až po Zdechovice zrušen. Proto pokládám vzniklou situaci za zcela nedostačující, vzhledem k počtu obyvatelstva. Na četná přání starších i mladších turistů se vracím po létech na trasu bývalé modře značené stezky ve směru jih - sever. Nížinný reliéf jí vtiskuje naučný charakter s neopakovatelnou krásou zádumčivých lučin, táhnoucích se z převážné části proti toku Cidliny. Nemalé množství přírodních výtvorů, kulturněhistorických a architektonických památek si opět získá neprávem opomenutou přízeň. Celý úsek je možné rozložit na několik částí. S jízdním kolem ho zvládneme během jednoho dne, s tou podmínkou, že některé partie vlivem lesního náletu a terénních překážek je nutné zvládnout pěšky.

Modře značená turistická stezka začínala v Chlumci n. C. z Gottwaldovy ulice od nádraží. Odtud budou směřovat i první naše kroky na východ, kolem závodu Pleas do ulice Kozelkovy. Hned na první pohled zaujme naši pozornost někdejší piaristický klášter Loreta v renesančním slohu (1714—19), pamětní deska strážmistra O. Kašíka, budova pošty (1932), sokolovna (1928); známá konáním každoročních přehlídek ochotnických divadelních souborů „Klicperův Chlumec", Samohrdova socha Rudoarmejce (1947), spořitelna (arch. J. Liska 1928), budova ZŠ (arch. V. Pasovský 1899); v popředí s bustou J. Ä. Komenského (J. Štursa 1923). Blízko rozcestí směrem na západ stojí v městském parku románský kostelík z pol. 12. století.

Pokračování na str. 13

TŘI SVĚDECTVÍ

Již padesát let uplynulo od vzniku nejničivějšího válečného konfliktu v dějinách lidstva. Přes velký časový odstup od událostí, které přinesly miliónové oběti na lidských životech a nezměrné strádání dalších obyvatel na frontách a v zázemí, musí pro nás vše, co následovalo po 1. září 1939 až do květnových dnů roku 1945, zůstat trvalým mementem. Období „zamořených let" si připomeňme třemi různými svědectvími občanů z našeho města.

Kalvárií věznic a koncentračního tábora prošel Jaroslav Nový (1915—1968). Po zatčení gestapem 29. listopadu 1939 byl pro ilegální činnost vyslýchán a vězněn v Torgau, Halle a Berlíně a odsouzen k šesti měsícům těžkého žaláře. Od 21. července 1940 se stal vězněm koncentračního tábora v Sachsenhausenu a po evakuaci z tábora 22. dubna 1945 a pochodu smrti mohl konečně se zbylými spolu-vězni poprvé volněji vydechnout dne 2. května 1945.

Později napsal rozsáhlé vzpomínky, které jsou otřesným svědectvím o nelidských poměrech v táboře. Z rukopisu J. Nového otiskujeme alespoň tři úryvky.

Vstup do tábora

... V koupelně počala další procedura. Sepsali data, obrali o peníze, kdo jaké měl, cennosti a tak dále. Vtom: Pozor! a vstupoval Nowaki. Na jeho povel vystoupili Židé. Posadil je do dřepu a každému z nich dal do předpažených rukou držet židli. Je nabíledni, že tento výkon nemohl nikdo dlouho provozovat. Jeden po druhém klesal a byl za to kopán, jackován tak dlouho, až nepadl k zemi ve mdlobách.

Mezi Židy byl jeden statný mladík asi dvaadvacetiletý, který též nevydržel. Tu Nowaki skočil skokem tygra k němu a udeřil ho strašnou ranou do obličeje. Kolik zubů zůstalo nebohému zdravých, nevím, ale žalostně málo. Zatím nechal Nowaki přinést vědro vody a rozkázal postiženému, aby se občerstvil. Tento smočil ruku a počal si umývat krev z obličeje. Nowaki stál u okna o pohlížel svýma krvavýma očima na svoji oběť. Byl připraven ke skoku znovu jako divé zvíře a také nenechal na sebe dlouho čekat. Se zvířeckým skřekem skočil k Židovi a uchopil jej zezadu za krk a vrazil mu hlavu do vědra s vodou. Prsty jeho jako drápy svíraly kroutící se tělo. Nowaki byl nucen vynaložit všechnu svoji sílu na to, aby udržel člověka, který zápasil o život. Ale bohužel, marně. Pohyby těla pomalu ustávaly, až ustaly docela. Byl mrtev. Jaký strašný pohled pro nás pro všechny, kteří jsme v celém životě takového nic neviděli a nemohli jsme si to ani ve snu představit.

Všichni jsme se chvěli strachem, že jsme na řadě my. Koho si asi vybere? Prozatím nikoho.

Odešel klidným krokem, jako by se nic nestalo.

Vánoce 1940

... Dne 24. prosince 1940. Svatý večer, den klidu, pokoje a štědrosti všech lidí na zemi, jenom pro nás ne. My jako bychom ani nepatřili do tohoto světa, uzavření jsouce za ostatními dráty, nabitými elektřinou, a nádavkem k tomu hlídaní ještě lidskými bestiemi stojícími v kulometných věžích, neváhajícími ani okamžik, aby otevřely vražedný oheň z rychlopalných zbraní na několik tisíc ubohých lidí i v tento posvátný večer.

Na Štědrý den jsme pracovali jako jindy, tj. ráno od šesti, večer do šesti hodin. Po apelu dostali jsme večeři, tentokráte vydatnější, a i kousek nepodařené jakési vánočky a trochu slazený čaj. Výjimečně nám bylo dovoleno tento večer v bloku si zatopit, takže jsme přece trochu užili vánoc.

Zasedli jsme za stůl a každý z nás obdržel svoji porci štědrovečerní. Sotváže se počalo s nalévánim čaje, rozlétly se dveře a ožralý blokjührа se vřítil do tagesraumu jako orkán a řal: „Alles raus, aber schnell vor den Block!"

Většina z nás neměla ani času, aby chléb a buchtu zastrčila do kapsy anebo za košili a tak, jak jsme byli, po většině jenom v košili a pantoflích, ihned před blok do sněhu a mrazu. Utíkalo se dveřmi i okny, jen abychom byli z dosahu gumového obušku a bot sosáka. Venku nás blokař Paul okamžitě řadil do pětiřadů a v pozoru jsme očekávali příchod „milostivého pana kata", který zatím řádil ještě v bloku, vyháněje opozdilce. Celý zarudlý od námahy a od kořalky postavil se před nás a velel: „K zemi, vstyk!" a tak to šlo alespoň 15 minut.

Po chvilce se nabažil tohoto divadla a dal rozkaz do bloku. Vhrnuli jsme se dovnitř jako lavina k ještě teplé večeři, a s hrůzou jsme chtěli zase ven. Chléb, buchty, margarin s marmeládou, vše bylo rozházeno po zemi a mezi to bylo ještě vylito 150 litrů čaje. Každý sebral, co mohl, aby ukojil veliký hlad. Bohužel, na každého se nedostalo, a tak jsme odcházeli na kutě bez večeře.

Takto vypadaly vánoce v roce 1940 na bloku 44. Večerní výlet před blok zaplatili tři heftlinzi svými životy, dostali zápal plic.

Pochod smrti

... Vpředu proudu zapraskaly výstřely, nyní zase vzadu. To se někteří chlapci pokusili o útěk, a vždycky marně. Kulka byla rychlejší.

Jaká škoda mladých životů a jaká hrůza nás pojímala před tímto bezcitným vražděním nevinných. Uši bolely od neustále praskajících ran, zrak se kalil a z duše jsme si přáli, abychom neslyšeli výstřely a neviděli svíjející se oběti sosácké bestiality, které jsme byli nuceni vidět a i slyšet.

Každý z nás si uvědomil, že co výstřel, to jediný život zase utracen. A co bylo nejhorší, žes nepotřeboval se pokusit o útěk, aby tě zprovodili ze světa, ale stačilo, že byl někdo sláb a že se nemohl tak pevně držet na nohou jako ostatní. Sosák jdoucí za ním podrazil mu nohy a ještě do něho strčil, aby vypadl ze řady a tím i ze života. Stávalo se zhusta, že heftling se zapotácel pod nárazem sosáka a malinko vybočil z řady. Pud sebezáchovy, který je u člověka nejvyvinutější, hnal jej znovu do řady, ale marně. Sosáci jej zpět již nepustili. Viděli jsme mnohé plakat, prosit, vzpínat ruce, jen aby byli vpuštěni znovu do řady a mohli jít dále.

Není horšího pocitu pro člověka, když vidí kamaráda, který plných šest let s ním sdílel hrůzy koncentráku a nyní je odsouzen krvavou bestií německou a nemůže mu pomoci. Ten, který pomoci chtěl, byl zastřelen s ním. Kolik bylo mrtvých, přesvědčí každého toto. Na cestě v délce asi dva kilometry napočítali jsme „pouze" 148 mrtvých, a to jenom po pravé straně silnice. ....

Další svědectví o životě v koncentračním táboře podává dopis Miloslа-

va Kudery (1923—1944) rodičům, nalezený v pozůstalosti lidového umělce Václava Kudery-Křapíka (1895—1987). Slávek, starší syn V. Kudery, byl velmi nadaným houslistou a tragicky zemřel 24. září 1944 v Jihlavě po pádu na dlažbu z jedoucího nákladního auta.

Nedatovaný dopis pochází někdy z počátku roku 1944.

Drazí rodiče!

Přijměte nejsrdečnější vzpomínku na Vás. Jsem dnes opět na jeden den v Jihlavě po 3 nedělním zájezdu po říši. Týden jsme byli ve Znojmě a 14 dní v různých městech říše..... V Malulthausenu jsme hráli v koncentračních táborech pro dozorce. To, co jsem viděl tam, nechtěl bych už nikdy v životě vidět. Hned při příjezdu stala se tato příhoda. Autobus, který nemohl vyjet do kopce, zůstal stát. Přiběhli tedy dva vězňové s velikou bednou písku. Poněvadž nosí dřeváky, tak ten zadní uklouzl a upadl. Celá bedna mu spadla na nohy a přerazila mu je. Nemohl vstát a ten od SS mu ještě nařezal, že nechce vstávat. Tento koncentrační lágr je největší a nejstrašnější v celém Německu, je větší než Dachau. Je tam zavřeno přes 200 000 lidí. V tom je 36 různých národů — 20 tisíc Čechů, 40 tisíc Němců. Je to úplné město ze dřeva obklopené velkými moderními hradbami. 20 metrů kolem každého baráku je hustá drátová síť ostnatá, kde proudí stále elektřina. Zdi hradeb jsou tak vysoké, že nemůže nikdo na světě na ně vylézt. A transporty, které jsme potkávali cestou, zanechaly v nás ten nejstrašnější dojem. Zapadlé oči, tělo potažené jenom kůží. Ten jeden, který nás prováděl, říkal, že každý den umírá 150 až 200 lidí. Pracují ve velkých kamenolomech. Nejstrašnější pohled je večer, když silné reflektory osvěcují tuto pevnost. Na 30 metrů od sebe stojí stráže, na pozorovacích budkách jsou stále připravené kulomety. Zkrátka, žádné statky světa nemohou nahradit ztracené životy těchto lidí, kteří pomalu, ale jistě umírají. Viděli jsme okolo sestřelených 7 letadel anglických a amerických. Dělají totiž nálety, ale nebombardují zajatce, nýbrž slétnou strašně nízko a kulometem střílí jen do těch stráží. Až přijedu po 20 tém domů, povím Vám všechny hrůzy, které zůstanou do smrti v mé duši jasné jako dnes. ....

Váš milující syn Slávek

V necelých dvaatřiceti letech psala lyrickou báseň Marie Alžběta Raabová, později Nováková, dcera tragicky zemřelého profesora Bohumíra Nevyjela z novobydžovského gymnázia a velká dárkyně našeho muzea. V roce 1942 už byla více než tři léta zapojena do významné ilegální činnosti, ve které pokračovala po celou dobu nacistické okupace. Ani v nejtěžších chvílích nezapomínala na svoje rodiště, město Nový Bydžov.

RODIČŮM

Ať se mi v žití stane cokoli,
jste stále při mně, velicí a živí;
a s vámi ani křivdy neboli,
ať sebevíc je život nedužívý.

Jablko vaše vrátilo se k stromu,
v korunách břízek dosud tóny zvučí.
Tak moci k nim zpět, do Bydžova, domů,
s vámi vzít život něžně do náručí.

Teď setmělo se v něm, i v celé vlasti,
pod knutou bezpráví se mnou tu stěná,
odřená na kost, jenom kostmi chrasti
má trpká mladost válkou zasažená.

Svědectví tří, autentické výpovědi o atmosféře doby a o lidských osudech, varovné poselství nám všem. Na válku a vše, co s ní bylo spojeno, nelze nikdy zapomenout...

J. P.

PĚVECKÝ SBOR »KLÍČ«

Je 14. června 1989. Pro někoho den jako každý jiný, ale pro zpěváky ze školního sboru „KLÍČ" při ZŠ Karlova v Novém Bydžově je to den, na který se už delší dobu těšili. Vždyť právě dnes se vydají na výlet do rodiště skladatele a hudebního pedagoga Jana Maláta, aby mu o dva dny dříve popřáli ke 146. narozeninám.

Jsou to tytéž děti, které zpívaly při loňském slavnostním odhalení pamětní desky na místě bývalé starobydžovské školy a které letos koncem března potěšily novobydžovské publikum svým koncertem na městském kulturním středisku, v němž hostovala Vokální harmonie z Hradce Králové a polský sbor Alla Camera.

Tentokrát se pro připomenutí skladatelova výročí rozhodly úplně samy. Se svou učitelkou nacvičily dvě skladby v Malátově úpravě a ještě několik dalších písní od jiných autorů jako přídavek oslavenci. Přesto, že o svém záměru děti nikomu nic neprozradily, našlo se i několik náhodných diváků, kteří napjatě poslouchali. Ve váze zavonělo čerstvě nařezané růže, gratulaci sestavily děti formou dopisu:

Milý pane skladateli!

16. června 1989 budete mít narozeniny. Škoda, že je nemůžeme oslavit s Vámi. Žijeme totiž v jiné době a zákony přírody a lidského života jsou mocnější než naše přání. Bydlíme nedaleko od místa, kde jste se před 146 lety narodil, a sem — do Vašeho rodiště — jsme přijeli, abychom si připomněli Váš slavný den. Kdyby bylo možné, abyste aspoň na chvíli ožil, uslyšel byste písničky, které jste kdysi sám upravil. Poznal byste, že i když člověk zemře, zůstává po něm to, co vytvořil. Jakpak by se Vám asi líbily „Dudy" nebo „Oves"?

Přejeme Vám, aby Vaše skladby nikdy nepřestaly znít a aby bylo vždy dost takových dětí a lidí, kteří si je rádi zazpívají nebo zahrají. —

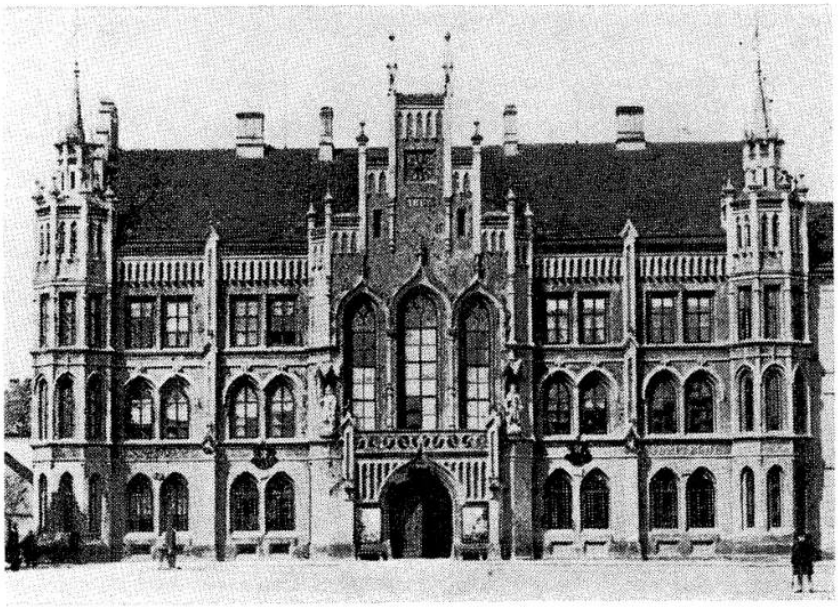
Podepsáno je 16 zástupců dětského sboru se svou učitelkou Věrou Slavíčkovou.

Spolu se čtyřmi dětskými malířskými pokusy o vystižení Malátova portrétu byl dopis odevzdán do městského muzea.

Cesta pěšky domů dětem rychle uběhla, snad také proto, že si po celou dobu nepřestaly zpívat...

V. S.

Rodným krajem

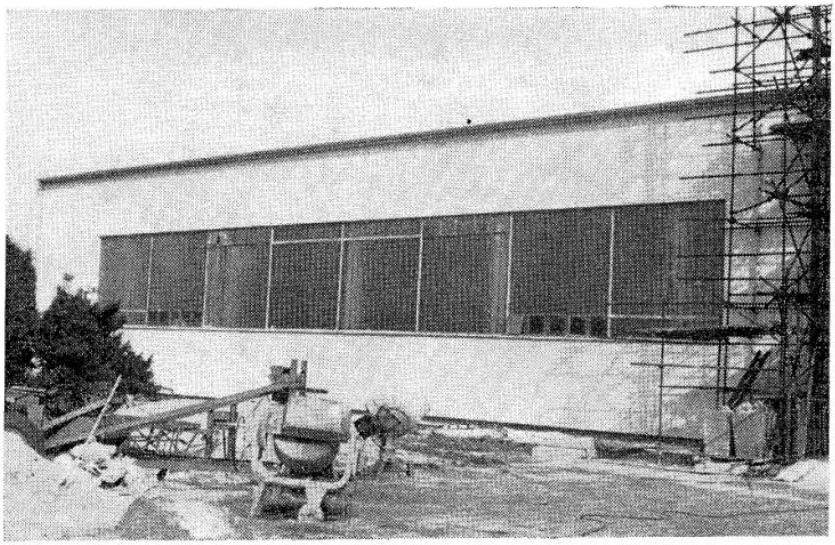
Na temeni kopce se vypíná dominanta města zámek Karlova Koruna (arch. G. Santini, stavitel F. M. Kaňka 1723). Prohlídku tohoto barokního skvostu bychom si neměli nechat ujít. My se však dáme před secesní budovou býv. Záloženského domu (1905) vlevo na Klicperovo náměstí. Přejdeme kolem renesančního kostela sv. Voršily (1536 –43), pomníku V. K. Klicpery (P. Jiříček 1874), spatříme řadu pamětních desek upozorňujících na rodné domy dramatika V. K. Klicpery, básníka Stanislava Zimy a důstojníka J. Sokoláře. Ve východní části náměstí se tyčí mariánský sloup (1710), modlitebna Sboru čsl. církve (arch. F. Potůček 1935) a jednopatrová budova Majorátu (1719). Jdeme přes most ulicí Zámosteckou. Přímo po mezinárodní silnici bychom došli k pomníku selského povstání (1775) od prof. Jakuba Oborovského (1939). Zde se však odkláníme do Zapečské ulice, kolem bývalého letního zámečku Zapeč na malebnou cestu podél Cidliny, lemovanou staletými stromy. Zejména lipami a duby. Podcházíme železniční viadukt, mijíme závodiště, Smetanovu roubenou chaloupku, samotu Šroubovna (býv. panské bělidlo), jez, až se ocitneme u kříže. Směrem vlevo stála zaniklá obec Luhy a již neexistující vaz Morana (stáří asi 800 let) s pseudogotickou kapličkou sv. Jana (1863). Přístup k těmto místům je pro veřejnost uzavřen. Nyní zahýbáme doprava, přecházíme říčku Bystřici, napříč klasicistním statkem Ostrov, přes mostík na asfaltku, poblíž písecké hřbitova. Uhýbáme vlevo, po pravé ruce v poli zůstává statek Oktaviánov (Horka), směřujeme přes Mlýnskou Bystřici, kolem Chlumecké bažantnice, přes mostek. Na pravé straně blízko křižovatky podnes stojí zrušený mlýnek Hrázka (1873). Postupujeme stále na sever Mlékosrbským lesem. Na jehož konci je při dobrém počasí panoramatický pohled na část Chlumecka. Přicházíme k prvním stavením obce Mlékosrby. Na levé straně u polní odbočky, v místech, kde se nachází husté vrboví s rybníčkem, stávala samota Lázně. Zanikly roku 1877 a prosluly léčbou B. Němcové. Uprostřed úhledné návsi se rozkládá barokní kostel sv. Filipa a Jakuba (1710); obklopen četnými chráněnými stromy. Ubíráme se kolem MŠ, požární zbrojnice a před koncem vsi u stavení 44 odbočíme vlevo k býv. Myškovu mlýnu, přes Cidlinu. Prašná polní komunikace nás zavádí na železniční přejezd k obci Zachrašťany. Na rozcestí zatáčíme vpravo, scházíme znovu na železniční trať, mijíme hřbitov a býv. školu. Vcházíme do Vysočan. Zvědavost přiláká stavba kostela sv. Markéty (1384) a dřevěná polygonální zvonice (1770). Od nevysoké hřbitovní zídky se naskýtá široký rozhled do kraje. Ve vnějším levotočivém oblouku silničky nalezneme sochu sv. Jana (1719), přetínáme Skřeněřský potok, v zákrutě je zachován piastr sochy sv. Františka (1802), zprava se třpytí hladiny rybníků Huryšák s protějšími výrobními halami závodu Prefa. Přicházíme na předměstí Nového Bydžova do Chudonic. Silnice nás přivádí podél zvonice a sochy P. Marie do ulice 1. máje. Na jejím konci se otočíme vpravo na Revoluční třídu. Tou se budeme ubírat kolem sokolovny (1868); v čele busta dr. M. Tyrše (1970), býv. židovského hřbitova (1520), gotického chrámu sv. Vavřince (1311), až na Mírové náměstí. Zde uvidíme pseudogotickou radnici (arch. J. Míča 1865), secesní spořitelnu s bohatou muzejní expozicí (arch. J. Vejrych 1907). Uprostřed náměstí stojí mariánský sloup (1716), v severovýchodní části zas rodný dům Marka Bydžovského z Florentina (1540—1612). Doposud jsme absolvovali 15 km. Naše putování směřuje na sever třídou B. Smetany. Podél hostince „U Stehlíků"; kde se narodil Josef Němec (1805—1879); manžel B. N., mariánské sochy se dvěma lipami (1832), obilního sila (1964), závodu PMV a pomníku Z. Hrubého (1945). Východní horizont uzavírá metličanský barokní kostelík sv. Jakuba (1775). Dostáváme se do Sloupna. Před hostincem odbočujeme vpravo k barokního zámku (návrh podle K. I. Dienzenhofera 1740), MŠ, otáčíme se vlevo k VKZ, odtud opět doprava na most. Z něho je vidět zrcadlící se sloupenský mlýn a od severu mezi hustou zelení proniká střecha skřivanského kostela sv. Anny (1344), devadesátimetrový komín závodu Strojobal a pseudogotický zámeček (1868). Procházíme topolovou alejí přes most. Za nímž seběhneme z cestní výspy a pokračujeme touže alejí k lávce. Odtud přecházíme zbytek sadu Na Podháji, louku a Králický les, až spočineme na asfaltové silnici, blízko myslivny v Králikách. Odkloníme se po silnici na sever. Projdeme mezi poli, přes křižovatku k Loučnohorskému lesu. Téměř na jeho okraji se pustíme štěrkovou lesní silnicí. Na jejím konci před stájem uhneme vpravo do vsi Lučná Hora. V nejvyšším bodu návsi stojí dřevěný zbarokizovaný kostelík sv. Jiří (14. stol.) a zvonice (1513). U rozcestí najdeme mariánský sloup (1795) a památník padlých (1918). Popojdeme k býv. škole a kamenému kříži (1795). Sejdeme na trať ke Smidarům. Za námi zůstávají čtyři mosty a závod Triola. Obrátíme se do Šnajdrovy ulice. Půjdeme kolem kina, chovatelského areálu (býv. empírový zámek 1825), pošty, památníku padlých (1945), barokně přestavěného kostela sv. Stanislava (1540), k mlýnu Medříč s potokem Javorkou a protější sochou sv. Václava (1770). Přijdeme k další obci Chotělice. Napravo neunikne našemu zájmu pseudorenesanční zámeček (1875). Po projití návsí mijíme betonovou silážní jámu a změníme směr na polní cestu. Od oblouku bývalého železničního náspu pronikáme polozarostlou spustlou alejí přes les Háj. Tam se můžeme seznámit s chráněnou lokalitou leknínu bílého (Nymphaea alba) a s četnými registrovanými stromy. Z lesa míříme ke hřbitovu do Vysokého Veselí. Kročeje nás vedou kolem pozdně barokního kostela sv. Mikuláše, školní budovy (býv. empírově přestavěný zámek 1586), na náměstí podél renesančního domu s podloubím (16. stol.). Pod náměstím najdeme rodný dům univ. prof. MUDr. Deyla (1855). Pokračujeme přes tok Cidliny, po pravé straně se rozkládá Vysokoveselský rybník, vyšlapeme mírný svah na křižovotku. Odtud nás silnice vede do Volanic, kde stojí barokní zámek (1780), se dvěma obry podpírajícími balkón. Za obcí na rozcestí zamíříme vlevo k Češovu. Zde na křižovatce táhlého kopce budeme odbočovat vlevo a skoro u konce vsi měníme směr doprava ke kříži. Od těchto míst je

Dokončení na str. 14

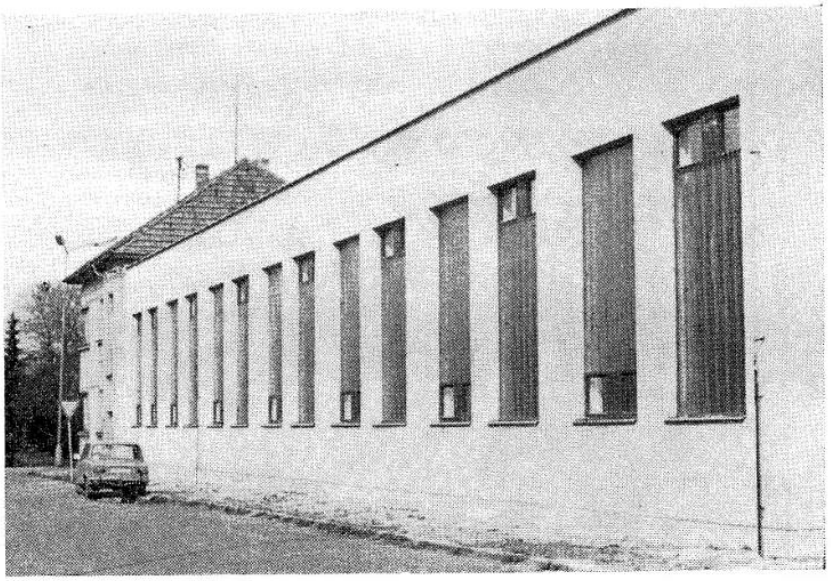
Dokončení ze str. 13

pokračování turistické stezky opět značeno, takže není další podrobný popis nutný. Nyní máme za sebou 40 km. Cíl naší cesty do Libáně je vzdálen ještě 14 km. Nedaleko za Češovem se napojuje z leva na modrou stezku žlutě značený úsek v délce jednoho km. Tím se můžeme zajít podívat na Češovské valy. Jsou to velice dobře zachovalé zbytky rozsáhlého, svým způsobem unikátního (34 ha) pohraničního hradiště Chorvátů proti Zličanům. Bylo osídleno od 6. do 10. století. Vstup do areálu otevírá pomník známého myslivce T. Svobody z Jiráskova Temna. Po prohlídce se opět vrátíme a vydáme se naskrz lesem do Labouně, kolem rybníku, přes železniční přejezd do Štěkova, na Bartoušov, Pševes, Drahoraz, kde si prohlédneme gotický kostel sv. Petra a Pavla. Odsud budeme chůzi orientovat na Únětice k Hrádku u Údrnic, kde jsou patrny zbytky okrouhlého tvrziště s valem a příkopem. Sídlili tu ve středověku vladikové Údrničtí z Údrnic. Po čtyřech km se dostáváme do Libáně. Vyjdeme na ulici 9. května, přes most, kolem zbarokizovaného gotického kostela sv. Ducha (1753), na náměstí k hostinci „U koruny". Zde končí i naše cesta. Po krátkém občerstvení a odpočinku se vracíme Emlerovu ulicí na Kopidlno. Délka celé trasy je 54 km a zpět po silnici 30 km. Z Libáně je možná také cesta domů vlakem.

J. Chlum

AKCE Z — tělocvična SEŠ

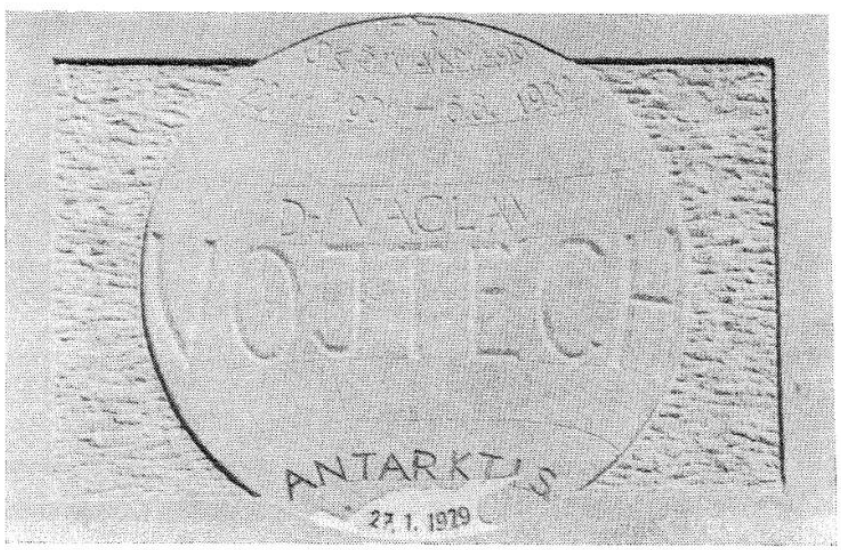
AKCE Z — požární zbrojnice

SOUTĚŽ PRO VÁS!

Správná odpověď z minulého čísla zní: Konzola s hlavou anděla je na hlavním portálu gotického kostela sv. Vavřince v našem městě. Knížku posíláme Pavlíně Vaníčkové z Nového Bydžova.

Dnešní soutěžní obrázek se vztahuje k článku Slavný rodák ze Skřivan.

Na správnou odpověď čekáme v redakci zpravodaje MěKS, Revoluční 744, 504 01 Nový Bydžov

Osobní kronika

NAROZENÍ

od 6. 2. do 31. 7. 1989

6. 2. **Tereza Loudová,**
N. Bydžov, Jana Žižky 575
6. 2. **David Šafařík,**
N. Bydžov, Dr. F. L. Riegra 1571
20. 2. **Martina Šubíková,**
N. Bydžov, Turkova 1265
20. 2. **Lukáš Bauer,**
N. Bydžov - Chudonice 62
1. 3. **Lenka Janstová,**
N. Bydžov, J. Fučíka 889
2. 3. **Martin Šťáva,**
N. Bydžov, Fučíkova 911
6. 3. **Kristýna Kovalská,**
N. Bydžov, U plovárny 1423
7. 3. **Josef Hladík,**
N. Bydžov, Vysočany 50
9. 3. **Daniela Šimůnková,**
N. Bydžov, Dukelská 614
9. 3. **Jana Zimová,**
N. Bydžov - Sloupno 146
9. 3. **Jana Šulcová,**
N. Bydžov - Chudonice 222
11. 3. **Marek Kučera,**
N. Bydžov, Englerova 405
12. 3. **Lukáš Buček,**
N. Bydžov, M. Bydžovského 1158
13. 3. **Pavla Líbalová,**
N. Bydžov, Dr. J. Ezopa 1687
13. 3. **Michal Kudry,**
N. Bydžov, Komenského 16
14. 3. **Radek Hanuš,**
N. Bydžov, B. Smetany 1785
18. 3. **Hana Volná,**
N. Bydžov - Zábědov 90
28. 3. **Lukáš Slavíček,**
N. Bydžov - Skřivany 63
31. 3. **Martin Dušek,**
N. Bydžov - Chudonice 94
2. 4. **Štefan Vörös,**
N. Bydžov, Fučíkova 854
10. 4. **Kristýna Bourová,**
N. Bydžov, Družstevní 803
11. 4. **Ladislav Macák,**
N. Bydžov - Zábědov 62
11. 4. **Lucie Deréová,**
N. Bydžov, Lidická 782
11. 4. **Gabriela Klepačová,**
N. Bydžov, Jungmannova 1544
14. 4. **Kateřina Beránková,**
N. Bydžov, Karla IV. 1986
16. 4. **Filip Kinl,**
N. Bydžov, V Aleji 392
17. 4. **Roman Čáslavský,**
N. Bydžov, Fučíkova 890
17. 4. **Jan Rücker,**
N. Bydžov, Fučíkova 890
21. 4. **Vendula Berounská,**
N. Bydžov - Skřivany 86
24. 4. **Zdeněk Burian,**
N. Bydžov, Smetany 1633
25. 4. **Lukáš Tichý,**
N. Bydžov - Skřivany 110
26. 4. **Radim Žalman,**
N. Bydžov, Skřivany 21
27. 4. **Jan Balážík,**
N. Bydžov, Dvořákova 466
29. 4. **Karel Hukal,**
N. Bydžov - Skřivany 251
2. 5. **Eva Démeová,**
N. Bydžov, Čelakovského 621
4. 5. **Tereza Lukšová,**
N. Bydžov, Brigádníků 835
5. 5. **Veronika Kuncová,**
N. Bydžov, Lidická 839
10. 5. **Hynek Mašín,**
N. Bydžov, Fučíkova 911
12. 5. **Miroslav Hýbl,**
N. Bydžov, Zahradní 446
13. 5. **Jana Purmová,**
N. Bydžov - Zábědov 13
22. 5. **Barbora Svobodová,**
N. Bydžov - Zábědov 42
22. 5. **Hana Řeháčková,**
N. Bydžov, K. V. Raise 180
25. 5. **Josef Hnát,**
N. Bydžov, Jungmannova 1729
27. 5. **Jaroslav Zmítko,**
N. Bydžov, Ig. Hermanna 310
27. 5. **Václav Teslík,**
N. Bydžov, Merendní 1883
3. 6. **Pavel Kloubec,**
N. Bydžov, Hradební 1503
4. 6. **Lukáš Kapitančik,**
N. Bydžov, M. Bydžovského 1151
6. 6. **Roman Řehořek,**
N. Bydžov, Dukelská 994
6. 6. **Jaroslav Zemánek,**
N. Bydžov, Rudé armády 1564
17. 6. **Monika Lednová,**
N. Bydžov, V aleji 395
21. 6. **Jan Syřiště,**
N. Bydžov - Sloupno 11
26. 6. **Jan Pšenička,**
N. Bydžov, Revoluční 294
30. 6. **Monika Vosáhlová,**
N. Bydžov, - St. Bydžov 66
4. 7. **František Věříš,**
N. Bydžov, J. Fučíka 904
7. 7. **Nela Wišniewská,**
N. Bydžov, Zahradní 374
10. 7. **Michael Beran,**
N. Bydžov, - Chudonice 188
11. 7. **Tereza Hejdová,**
N. Bydžov, Dr. M. Tyrše 807
11. 7. **Miroslav Macák,**
N. Bydžov, V Ráji 1307
18. 7. **Pavel Horký,**
N. Bydžov, J. Fučíka 904
19. 7. **Václav Chvojka,**
N. Bydžov, Dukelská 602
20. 7. **Pavel Myška,**
N. Bydžov - Skřivany 176
28. 7. **Olga Pánková,**
N. Bydžov, Havlíčkova 128
29. 7. **Aleš Demetr,**
N. Bydžov, ČSA 1549

SŇATKY

3. 2. **Zbyněk Ryšavý,**
N. Bydžov - Lužec n. C. 220
Hana Suchánková,
Rybitví 177
4. 2. **Miroslav Hýbl,**
Smidary 329
Lenka Novotná,
N. Bydžov, Zahradní 446
4. 2. **Rostislav Jiřičný,**
N. Bydžov, Lidická 783
Ivana Černá,
N. Bydžov - Chudonice 85
4. 2. **Jiří Slavíček,**
Stěžery 81
Věra Prokopová,
N. Bydžov, J. Maláta 1781
11. 2. **František Věříš,**
N. Bydžov - Zachrašťany 29
Anna Procházková,
N. Bydžov - Chudonice 163
18. 2. **Jiří Vondruška,**
N. Bydžov, V Aleji 394
Iva Novotná,
N. Bydžov - Zábědov 84
4. 3. **Václav Kysilka,**
N. Bydžov - Lužec n. C. 184
Olga Štěrbová,
N. Bydžov - Lužec n. C. 45
4. 3. **Miroslav Drahokoupil,**
N. Bydžov - Sloupno 111
Jana Hřebíčková,
Hradec Král., Čelakovského 642
4. 3. **Petr Posejpal,**
Prasek - Kobylice 50
Martina Splavcová,
Skřivany 275
11. 3. **Michal Rykr,**
Smidary 212
Lenka Haková,
N. Bydžov - Skřivany 62
11. 3. **Petr Donát,**
N. Bydžov - Sloupno 175
Zdeňka Šmidrkalová,
N. Bydžov, U jatek 793
25. 3. **Milan Vízek,**
N. Bydžov, Brigádníků 863
Martina Bělohoubková,
Nechanice - Lodín 35
25. 3. **Jiří Zavoral,**
Hradec Král., Na Občinách 860
Martina Tomášová,
N. Bydžov, U mlýna 1432
25. 3. **Jiří Berný,**
Humburky 92
Olga Mišková,
N. Bydžov, J. Nerudy 1807
1. 4. **Vít Hujo,**
N. Bydžov, U kopečku 556
Jana Šarounová,
H. Král., Průmyslová 1197
1. 4. **Jaroslav Kloz,**
N. Bydžov, Osecká 758
Marcela Staníčková,
Domažlice, Rudé armády 515
15. 4. **Milan Hanzl,**
Mlékosrby 70
Vendulka Loudová,
N. Bydžov - Zachrašťany 58
22. 4. **Jaroslav Vízek,**
N. Bydžov - Lužec n. C. 24
Milena Žďárská,
Nepolisy 236
22. 4. **Jaromír Pařenica,**
Loučka 54
Jitka Klozová,
N. Bydžov, Fučíkova 898
22. 4. **Pavel Pernet,**
N. Bydžov, Revoluční 831
ing. Jitka Sedláková,
N. Bydžov, Revoluční 831
22. 4. **Martin Kříž,**
Nepolisy - Luková 29
Jaroslava Pecáková,
N. Bydžov - Skřivany 214
22. 4. **Milan Jánský,**
N. Bydžov, Dvořákova 434
Jana Včeláková,
Krotonohy - Obědovice 81
28. 4. **Bohumil Šimek,**
Převýšov 44
Helena Matějcová,
N. Bydžov, Purkyňova 1624

Osobní kronika

SŇATKY

29. 4. **Miroslav Vošmyk,**
Sušice, Podmoky 25
Jana Tenglerová,
N. Bydžov - Skřivany 144

29. 4. **Petr Tauchman,**
Šmidary 17
Ilona Dobrá,
N. Bydžov - Sloupno 63

29. 4. **Jaroslav Turek,**
N. Bydžov, Dukelská 1408
Hana Černá,
N. Bydžov, Revoluční 334

26. 5. **Roman Gapko,**
Pardubice, Družby 341
Radka Schejbalová,
N. Bydžov, Žižkova 675

3. 6. **Jaroslav Frýda,**
N. Bydžov, Jánská 1479
Ivana Sládková,
Ostrava 1

3. 6. **Pavel Jaroš,**
N. Bydžov, Klempířská 1475
Jaroslava Kudláčková,
Nepolisy - Luková 15

3. 6. **Jaroslav Kloz,**
N. Bydžov, Zahradní 429
Jana Čapková,
N. Bydžov - St. Skřeněř 29

3. 6. **Ladislav Myška,**
Nepolisy 24
Kateřina Zimová,
N. Bydžov - Skochovice 137

10. 6. **Josef Drlý,**
N. Bydžov, Osecká 733
Hana Flégrová,
N. Bydžov, U mlýna 1434

24. 6. **Jiří Boháč,**
N. Bydžov, Rudé armády 1561
Jitka Nečesaná,
Hořice 1487

1. 7. **Josef Brzák,**
Poděbrady II. 705
Eva Horniačková,
N. Bydžov, Riegrova 1588

1. 7. **Petr Hovorka,**
N. Bydžov, U mlýna 1431
Michaela Damborská,
Uherský Ostroh 303

8. 7. **Josef Lacko,**
Kynšperk n. O. 358
Jarmila Půšová,
N. Bydžov - Sloupno 13

8. 7. **Otmar Petyniak,**
N. Bydžov, Dr. M. Tyrše 157
Lenka Smigová,
Karviná

15. 7. **Miloš Čaky,**
Smidary, Červeněves 84
Marcela Cellarová,
N. Bydžov - Chudonice 204

15. 7. **Evžen Schrieder,**
N. Bydžov, Fučíkova 890
Eva Nepokojová,
N. Bydžov - Zábědov 70

29. 7. **Miloš Šťastný,**
N. Bydžov, Revoluční 247
Iveta Matyášová,
Smidary 301

ZLATÉ SVATBY

Od února 1989 do září 1989 oslavili zlatou svatbu - 50 let společného života

manželé **Emil a Marie Bradnovi**
Nový Bydžov, U památníku 1148

manželé **Václav a Marie Folbergrovi**
Nový Bydžov - Metličany, Pazderna

manželé **Ladislav a Jarmila Drábkovi**
Nový Bydžov - Metličany 1054

manž. **Jaroslav a Božena Šmidrkalovi**
Nový Bydžov, ČSA 1442

manželé **Ladislav a Anna Churáčkovi**
Nový Bydžov - Chudonice 127

manželé **Josef a Zdeňka Vobořilovi**
Nový Bydžov - Sloupno 6

manželé **Alois a Helena Štejnarovi**
Nový Bydžov - Skřivany 41

manželé **Eduard a Marie Šimůnkovi**
Nový Bydžov - Skřivany 200

manželé **Oldřich a Marie Caltovi**
Nový Bydžov - Lužec n. C. 142

manželé **Václav a Anna Schovánkovi**
Nový Bydžov - Skochovice 106

manželé **Jaroslav a Marie Vosáhlovi**
Nový Bydžov - Skochovice 53

ÚMRTÍ

6. 1. **Růžena Vorlíčková** 89 let
N. Bydžov - Skřivany 209

3. 2. **Aloisie Kofránková** 82 let
N. Bydžov, Korneliova 34

3. 2. **Amálie Hlaváčková** 94 let
N. Bydžov - St. Skřeněř 25

5. 2. **Josef Štefan** 63 let
N. Bydžov - Skřivany 223

7. 2. **Emilie Černá** 78 let
N. Bydžov - Chudonice 17

8. 2. **Emilie Suchánková** 92 let
N. Bydžov, Smetanova 1818

13. 2. **Růžena Turková** 77 let
N. Bydžov, Dukelská 1408

14. 2. **Růžena Rálišová** 81 let
N. Bydžov - Skřivany 65

25. 2. **Václav Kolakovský** 81 let
N. Bydžov, Karla IV. 210

1. 3. **Josef Skalický** 83 let
N. Bydžov - Zachrašťany 46

13. 3. **Ladislav Hořejšek** 81 let
N. Bydžov, Ezopova 1688

18. 3. **Věra Salavová** 71 let
N. Bydžov, Luční 886

20. 3. **Jan Petrovický** 81 let
N. Bydžov - Lužec n. C. 48

21. 3. **František Kulich** 84 let
N. Bydžov, Dukelská 1038

25. 3. **Ludovít Döme** 29 let
N. Bydžov, Korneliova 35

29. 3. **Růžena Hladíková**
N. Bydžov, Dukelská 1402

31. 3. **Oldřich Havlík** 67 let
N. Bydžov - Žantov 18

8. 4. **Antonie Klozová** 81 let
N. Bydžov, Bělidlo 741

9. 4. **Zdenka Křepelová** 82 let
N. Bydžov - Skřivany 238

11. 4. **Vlasta Pavlíková** 68 let
N. Bydžov, Nerudova 1700

12. 4. **Leopold Anděl** 66 let
N. Bydžov, U jatek 915

13. 4. **Jana Březinová** 55 let
N. Bydžov, Husova 1172

14. 4. **Vladislav Hotmar** 58 let
N. Bydžov, Raisova 1587

14. 4. **Marie Vrcková** 48 let
N. Bydžov, Komenského 27

15. 4. **Ladislav Hrach** 84 let
N. Bydžov - Sloupno 203

15. 4. **Anna Macounová** 97 let
N. Bydžov, Karlova 210

19. 4. **Vladimír Svoboda** 88 let
N. Bydžov - Skřivany 254

21. 4. **Milada Ponoczká** 86 let
N. Bydžov, Mír. nám. 1462

22. 4. **Alois Skalický** 74 let
N. Bydžov - Zachrašťany 82

23. 4. **Karel Schnabel** 84 let
N. Bydžov, U jatek 885

25. 4. **Václav Kloz** 60 let
N. Bydžov - Zábědov 2

1. 5. **Marie Mališková** 81 let
N. Bydžov, Šarleje 93

19. 5. **Josef Čipera** 79 let
N. Bydžov, J. Žižky 575

20. 5. **Marie Joštová,** 82 let
N. Bydžov, Smetanova 1465

24. 5. **Josef Wolf** 69 let
N. Bydžov, Šarleje 81

25. 5. **Ladislav Rychtera** 69 let
N. Bydžov - Starý Bydžov 186

27. 5. **Libuše Birjuková** 79 let
N. Bydžov, U plovárny 1416

29. 5. **Karel Janáček** 51 let
N. Bydžov - Sloupno 66

31. 5. **Jindřich Pozler** 61 let
N. Bydžov - Sloupno 46

1. 6. **Václav Bílek** 86 let
N. Bydžov - Vysočany 33

2. 6. **Anna Pořízová** 90 let
N. Bydžov - N. Skřeněř 6

9. 6. **Ludmila Flégrová** 51 let
N. Bydžov, Dukelská 635

10. 6. **František Vondruška** 80 let
N. Bydžov - Lužec n. C. 125

11. 6. **Josef Divíšek** 73 let
N. Bydžov, Otmarka 344

11. 6. **Ludmila Bydžovská** 79 let
N. Bydžov - Lužec n. C. 171

22. 6. **Ladislav Khorel** 82 let
N. Bydžov - Vysočany 40

23. 6. **Libuše Fajfrová** 82 let
N. Bydžov, Luční 887

24. 6. **Jarmila Stehlíková** 72 let
N. Bydžov, Bělidlo 666

27. 6. **Marie Košťálová** 79 let
N. Bydžov, Tyršova 110

3. 7. **Jindřich Suchánek** 80 let
N. Bydžov - Nová Skřeněř 22

5. 7. **Emanuel Beneš** 77 let
N. Bydžov, Revoluční 500

7. 7. **Anna Hlavatá** 77 let
N. Bydžov, Karlova 99

8. 7. **Miluše Jiránková** 57 let
N. Bydžov, Merendní 1861

NOVOBYDŽOVSKÝ ZPRAVODAJ

Vydává Městské kulturní středisko v Novém Bydžově, nepravidelně. Odpovědný redaktor PhDr. Jiří Malina. Redakční radu řídí tajemník MěstNV Rastislav Kykal.

Adresa redakce: MěKS, Revoluční ul. 774 504 01 Nový Bydžov tel. 23413.

Evidováno pod č. 2/89. Tisknou Východočeské tiskárny n. p. v Novém Bydžově. Náklad 2 000 výtisků. Mimobydžovským zájemcům zasíláme časopis poštou po zaplacení předplatného 24 Kčs. Cena jednoho čísla 4 Kčs.